CATALUNYA

REVISTA SETMANAL

Muntaner, núm. 22. ◆ Número solt, 25 cts; - l'any 10 ptes.; trim. 3 ptes. - Estranger, 15 ptes. l'any.

Any VIII | Barcelona 18 Abril de 1914 | Núm. 337

PERTENECE AL ATENEO BARCELONÉS

PERTENECE AL ATENEO BARCELONÉS

SUMARI

L'altra joventut.

Histories extraordinaries d'Edgar A. Poe.-Els fets dins el cas de M. Valdemar, per C. R. B. trad.

Renunciament i Mort, *(dels 60 als 89 anys de la vida de Miquel-Angel Buonarotti, o siga del any 1535 al 1564)* per JOSEP LLEONART.

Estudis Verdaguerians.-El sentiment religiós a «L'Atlàntida» per J. FORNELL.

La gatella de Publi.-A. Ligurí, per *M. Valeri Marcial,* trad. LL. BERTRAN I PIJOAN,

En Menéndez Pelayo i Catalunya. Un discurs den Cambó.-Definicions Catalanistes.-Els radicames.

De la premsa

Sábado de gloria.-El encanto de las Vísperas, per SANTIAGO VINARDELL.

Gross Barcelona.-La gran Urbs Mediterrania del pervindre.—Parcs i jardins, per JOSEP MALUQUER I NICOLAU.

OBRA NOVA

J. M. LÓPEZ-PICÓ

OP. IV

Espectacles i Mitología

Estampa de F. X. Altés. — Barcelona

Preu: 3 Pessetes

L'altra joventut

En aquests moments és especialment dolorosa de cogitar la crisi de l'Esquerra en relació a la seva Joventut. Es pot dir que sos hòmens en plena saó d'homenía no és que ara estiguin en crisi, sinó que sempre hi han viscut; que no és que ara es trobin dividits, sinó que la divisió ha estat sempre llur fat. Però la Joventut Esquerrana, tripartita avui per erros dels eixits un dia de la Lliga Regionalista per conquerir qui sab les terres, no és responsable de les ambicions personals, de les liquidacions de velles rencunies, de les impotencies mentals presumptuoses, de les abulies decorades amb el nom de honradesa o de refinament. No: la Joventut Esquerrana emprengué son camí amb l'ànima cantant d'esperances idealistes: el seu llençament a una via incògnita era sense exercir el control de sos guiadors, sense fixar-se gaire en els senyals de l'hora o en els consells de la familia. Es va embarcar, gloriosament. Saludem aquell instant. Encara que hi cooperessin les ganes de tastar una certa bohemia política, o escruixir un oncle capellà, o novel·litzar-se la vida amb alguna conspiració venturera, en el fons d'aquella actitut, d'aquell gest (com ara ja diu tothom), hi havía un homenatge a l'ideal, l'ideal que és l'àrbitre de la vida, que la desfà i la refà, que és perd i es retroba, i que té immortal essencia; car ço que fina no és mai l'ideal, sinó la seva sofisticació o l'embolcalla d'on ha fugit.

Els havía mancat, Deu meu, l'experiencia. La seva experiencia començarà a datar del dia d'avui. I veusaquí plantejada la crisi que avui atravessa la Joventut Esquerrana: és troba en el punt de junyir l'experiencia a l'ideal. L'ideal està clamant, del fons i tot del esperit, perquè se'l realitzi; la realitat, amb el seu marciment deshonrós i desesperat, reclama amb insistencia la divina rosada de l'ideal. Però la vulgaritat de la gent no casa l'ideal a l'experiencia. Hi veuen una dissociació fatal. Es passen la una meitat de la vida només somniant truites i l'altra meitat de la vida només menjant-se-les. I això també passa en la vida política. Els polítics en països com Espanya o són romàntics impossibles, fòra de lloc, protestataris, entusiastes de les qüestions previes i fins simplement oradors — o bé gent que té el sentit... confortable de la vida, gent que no està per cançons, gent categòrica a la qual interessa convertir la vida social en un mecanisme automàtic. Es llastimós, havía arribat a ésser descoratjador, l'espectacle de la absoluta esterilitat collectiva per culpa de l'esmentada dissociació; i la gent millor del nostre temps, tractant purament de sentit polític i deixant de banda ètiques consideracions, sent tanta repugnancia per aquells badocs angelicals insoportables com per aquests vividors que, malament i tot com marxava el món, l'havíen fet marxar, i fins per atzar decidiren quelcom d'oportú sempre que l'interés general coincidía amb la seva ventatja particular.

Singularment aquesta duplicitat de temperaments s'ha vist en el partit republicà espanyol, on se podrà escullir entre un Salmerón o un Lerroux. Per això sería una altíssima empresa oferir aquesta singularitat: la d'un partit republicà idealista i vivent. ¡Qui sab si això podría conseguir-se! No creiem que pugui haver-hi més remei per guanyar-ho que la reivindicació catalanesca: no pas la d'un programa dit radical, o la del monopoli d'una cridoria innocentment sediciosa, sinó la reivindicació del sentit catalá, del seny armoniós i incansable de la raça.

Histories extraordinaries d'Edgar A. Poe

Els fets dins el cas de M. Valdemar

Es clar que jo no pretindré pas que n'hi hagi per maravellar-se'n si l'extraordinari cas de M. Valdemar ha excitat discussió. Hauría estat un miracle que no fos així—especialment dins de tals circumstancies. Per raó del desig de totes les parts interessades en tenir l' afer amagat del públic, al menys per ara, o fins que hi hagués més oportunitats de investigació—per raó dels nostres esforços per reeixir-ne—una relació encetada o exagerada ha fet via entre la gent i és esdevinguda font de molts tergiversaments desagradosos; i, molt naturalment, de força descrèdit.

S'és fet ara necessari que jo doni els *fets*—al menys fins allí on els comprenc jo mateix. Succintament, heu-vos-els aquí:

La meva atenció, aquests tres últims anys, havía estat repetidament atreta cap al Mesmerisme; i fa sobre nou mesos, que tot de sobte m'ocorría, que dins la serie de experiencies fetes fins ara hi havía una molt remarcable i molt inexplicable omissió:—cap persona no havía encara estat mesmeritzada *in articulo mortis*. Restava per veure, primer, si, dins de tal estat, existía en el pacient una receptibilitat qualsevol de l'influencia magnètica: segonament, si, en cas que n'existís, era gastada o augmentada per la circumstancia; terçament, fins a quin punt, o per quant de temps, les usurpacions de la Mort podíen ser deturades per l'operació. Hi havía d'altres punts per verificar, però aquests excitaven sobre tot la meva curiositat—en especial el darrer, per raó del caràcter immensament greu de les seves conseqüencies.

Cercant entorn de mi un subjecte mitjançant el qual jo pogués aclarir aquests punts, vaig ser menat a pensar en el meu amic M. Ernest Valdemar, el compilador ben conegut de la «Biblioteca Forensica», i autor (sota el *nom de plume* de «Issachar Marx») de les versions poloneses de «Wallenstein» i de «Gargantua». M. Valdemar, qui residía principalment a Harlem, N. Y., d'ençà de l'any 1839, és (o era) particularment assenyalat per la magror extrema de la seva persona—els séus membres inferiors assemblant-se molt als de John Randolph; i també, per la blancor de les seves patilles, qui feien violent contrast amb la negror del séu cabell, el qual tothom malprenía, en conseqüencia, per una perruca. El séu temperament era marcadament nerviós, i en feia un bon subjecte per la experiencia mesmèrica. En dugues o tres ocasions jo l' havía adormit amb escassa dificultat, però m'hi enganyava quant a altres resultats que la peculiar constitució d'ell m'havía fet anticipar naturalment. El séu voler no era mai positivament ni completament sotmès al meu govern, i en això qui fa a la *clairvoyance*, jo no vaig reeixir de fer amb ell rès que jo pogués fiar-me'n. Jo havía sempre atribuit el meu falliment sobre aquests punts, al desordre de la seva salut. Uns quants mesos abans que jo fés coneixença amb ell, els séus metges l'havíen declarat en ftisi palesa. Era a dir veritat el séu costum parlar de la seva atançada dissolució amb molta calma, com de cosa qui no és ni per defugir-la ni per plànyer-se'n.

Quan les idees a que totjust jo al·ludía m'ocorregueren per primera vegada, és clar que era molt natural que jo pensés en M. Valdemar. Jo coneixía prou la sòlida filosofía de l'home per témer cap escrúpol d'*ell;* i ell no tenía parents a Amèrica qui poguessin plausiblement entremetre-s'hi. Jo li enraoní francament de la cosa; i amb sorpresa meva el séu interès va semblar-ne vivament excitat. Jo dic amb sorpresa meva; perque, encara que ell havía sempre abandonat gentilment la seva persona a les meves experiencies, mai abans m'havía mostrat cap senyal de simpatía amb això que jo feia. La seva malaltía era de aquella mena qui admet un càlcul exacte respecte de l'època del séu acabament en mort; i fou a la fi arranjat entre nosaltres, que ell m'enviaría a cercar sobre vintiquatre hores abans del terme anunciat dels séus metges per la seva mort.

Ara ja fa més de set mesos que jo vaig rebre de M. Valdemar mateix la nota següent:

«Amic P—,

Podeu bé venir *ara*. D— i F— s'avenen que jo no puc passar, demà, enllà de mitja nit; i jo crec que han encertat l' hora de ben aprop.

Valdemar».

Jo rebía aquesta nota mitja hora després que m'era escrita, i en quinze minuts més jo era dins la cambra del morent. Jo no l'havía vist feia dèu dies, i fui esglaiat de la terrible alteració que aquest breu interval havía obrada en ell.

La seva faç duia una color de plom; els ulls eren de tot en tot sense brill; i l'amagriment era tant extremat, que els pòmols li havíen atravessat la pell. La expectoració era excessiva; el pols apenes perceptible. Conservava, noresmènys, de una manera molt remarcable, tota la seva potencia mental i un cert grau de força física. Parlava distintament - prenía sense ajuda algunes drogues pal·liatives —i, quan jo entrí dins la cambra, ell estava ocupat escrivint notes sobre un llibre de butxaca. Era sostingut dins el séu llit per coixins. Els Doctors D— i F— l'assistíen.

Després d'haver estret la mà de Valdemar, jo vaig pendre aquests senyors apart, i n'obtinguí un compte minuciós de l'estat del malalt. El pulmó esquerre havía estat feia divuit mesos, en un estat semi-ossós o cartilaginós, i era per conseqüencia completament inútil per tota funció vital. El dret, en el séu cantó superior, s'era aiximateix parcialment si no tot, ossificat, mentres que la regió inferior era merament una massa de tubèrcols purulents penetrant-se els uns als altres. Existíen diverses perforacions profundes, i en un punt hi havía adherencia permanent de les costelles. Aquests fenòmens del lòbol dret eren de data relativament recent. La ossificació havía procedit amb una rapidesa desacostumada; un més abans no se'n havía descobert cap senyal encara, i l' adherencia no havía estat observada fins als tres últims dies. Independentment de la ftisi, al malalt se li sospitava un aneurisme de l'aorta; però sobre aquest punt els símtomes d'ossificació feien impossible tot diagnòstic exacte. La opinió d'ambdós metges era que M. Valdemar moriría l'endemà diumenge, cap a mitant nit. Eren les set del vespre del dissabte.

Al jaquir el capçal del desvalgut per enraonar amb mi, els Doctors D— i F— li havíen dit un suprem adeussiau. No era intenció d'ells de tornar; però, a requesta meva, ells consentiren a venir a veure el pacient sobre les dèu de la nit.

Quan ells foren sortits, jo parlí lliurement amb M. Valdemar de la seva mort propera, i aiximateix, més particularment, de l'experiencia que havíem proposada. Ell va declarar-se encara tot ple de bon voler i d'ansia i tot de fer-la, i va constrenye'm que la comencés totseguit. Dos guarda-malalts, un home i una dòna, eren allí per curar d'ell; però jo no em sentía del tot en llibertat per escometre una tasca d'aqueixa mena sense altres testimonis més confiadors que no podríen resultar aquella gent, en cas de accident sobtat. Jo posposava doncs la operació fins a les vuit de la nit, quan l'arribada de un estu-

diant de medicina, amb el qual jo tenía una certa coneixença, (M. Teodor L—l), em tregué definitivament d'engunies. Havía estat el meu designi, de bell entuvi, esperar els metges; però jo fui induit a començar, de primer, per les sol·licitacions urgents de M. Valdemar, i segonament, per la meva convicció que no hi havía pas un instant per perdre, perque ell se'ns llanguía que era palès.

M. L—l fou tant bò, que accedía al meu desig, que ell prengués notes de tot allò que esdevindría: i això que jo ara vaig a reportar és tret la major part del memorandum d'ell, o condensat, o copiat mot per mot.

Mancaven sobre cinc minuts per les vuit hores quan, prenent la mà del pacient, jo el preguí que confirmés a M. L—l, tant clar com podria, com ell, M. Valdemar, volía de tot en tot que jo fés la experiencia de mesmeritzar-lo dins de les condicions d'aleshores.

Ell replicà feblement, però molt distintament: «Sí, jo desig ser mesmeritzat»—afegint immediatament després: —«Jo tem força que no ho hagueu diferit massa lluny.»

Mentres ell parlava aixís, jo començava les passes que jo ja havía regoneguades les més efectives per ensenyorirme'n. Ell fou evidentment influenciat pel primer frec lateral de la meva mà través del séu front; però per més que jo desplegava tot el meu poder, cap altre efecte més perceptible no es produí fins a uns quants minuts passades les dèu, quan els Doctors D— i F— arribaren, d'acord a la cita. Jo els aclarí en pocs mots el meu designi, i com ells no hi oposaven cap objecció, dient que el pacient ja estava dins l'agonía de la mort, jo vaig seguir sense vagarejar canviant, totavegada, les passes laterals en passes cap avall, i concentrant tot el meu esguard just dins l'ull dret del soferent.

Durant aquest temps el séu pols era imperceptible, i el séu alenar estertorós, i per intervals de mig-minut.

Aquest estat durà sense canvi prop de un quart d'hora. A l'expiració d'aquest período, noresmenys, un sospir natural, jassía molt pregón s'escapà del sí del moribunde, i l'estertorós alenar cessà,—és a dir, que l'estertor ja no fou més aparent; els intervals no havíen pas minvat. Les extremitats del pacient eren de una fredor de gel.

A les onze menys cinc minuts jo notí inequívocs senyals de l'influencia mesmèrica. El vidriós girar de l'ull s'era canviat en aquesta expressió de penós esguard *cap endins* qui mai no és vist fora dels casos de somnambulisme, i el qual és de tot en tot impossible de malpendre. Amb unes quantes ràpides passes laterals jo vaig fer frisar les parpelles, com quan ve l'endormiscament, i amb unes quantes més jo les cloguí del tot. No obstant jo no estava satisfet amb això, ans continuí els meus exercicis vigorosament i amb la més plena tensió de la voluntat, fins al complet encarcarament dels membres de l'adormit, després que jo els haguí col·locats en una posició en aparença còmoda. Les cames eren allargades a ple; els braços gairebé així mateix, i reposaven sobre'l llit a una moderada distancia dels ronyons. El cap era molt lleument elevat.

Quan jo haguí fet tot això era mitja nit tocada, i jo fiu requesta als senyors presents que examinessin l'estat de M. Valdemar. Després d'algunes experiencies, ells el reconegueren dins un estat d'èxtasi mesmèric extraordinariament perfecte. La curiositat d'ambdós metges era força excitada. El Dr. D— resolgué totduna romandre amb el pacient tota la nit, mentres el Dr. F— s'acomiatà amb promesa de tornar a trenc de dia. M. L—l i els guarda-malalts restaren.

Nosaltres jaquírem M. Valdemar completament tranquil fins a sobre les tres de la matinada, que jo me li atancí i el trobí exactament dins el mateix estat de quan el Dr. F— se'n partía, —és a dir, jeia dins la mateixa posició; el pols era imperceptible, el bleixar dolç (apenes sensible si no per l'aplicació de un mirall als llavis); els ulls aclucats naturalment; i els membres tant rígids i tant frets com marbre. Totavegada l'aparença general no era certament pas la de la mort.

A l'atançar-me a M. Valdemar jo fiu una mena de mig esforç per determinar el séu braç dret a seguir el meu, que jo passava dolçament d'ací i d'allí per damunt de la seva persona. Tals experiencies amb aquest pacient mai no m'eren perfectament reeixides abans, i ben segur que jo poc pensava que em reïxquessin ara; però amb força sorpresa meva, el braç d'ell molt amatent, jassía feblement, seguí cada direcció que amb el meu jo li vaig signar. Jo em determiní a aventurar uns quants mots de conversa.

«M. Valdemar,»—jo vaig dir,—«dormiu?»

Ell no feu cap resposta, però jo percebí una tremolor al voltant dels llavis, i fui aixís obligat de repetir la pregunta una altra i una altra vegada. A la terça, tot el séu còs fou somogut de un frisament molt lleu: les parpelles se desclogueren elles mateixes fins a descobrir una línia blanca de un globe; els llavis se mogueren peresosament, i d'entre ells, dins un murmuri apenes oible se'n escaparen aquests mots:

«Sí;—jo ara dorm. No em desperteu! —deixeu-me morir aixís!»

Jo palpí els membres i els trobí rígids com sempre. El braç dret, com suara, obeía a la direcció de la meva mà. Jo interroguí el somnàmbul novament:

«Encara us fa mal el pit, M. Valdemar?»

La resposta ara fou immediata, però encara menys oible que abans:

«Gens de mal—jo em mor.»

Jo no vaig creure convenient atormentar-lo més per aleshores, i rès més no fou dit ni fet fins a l'arribada del Dr. F—, el qual vingué una mica abans de sortir el sol, i expressà una il·limitada sorpresa de trobar el pacient encara viu. Després de pendre-li el pols i d'aplicar-li un mirall als llavis, ell me pregà que parlés al somnàmbul. Jo ho fiu, dient:

«M. Valdemar, encara dormiu?»

Com darrerament, uns quants minuts s'escorregueren abans que fos feta cap resposta; i, durant l'interval, el moribunde semblava estar recollint totes les seves energíes per parlar. A la meva pregunta repetida per la quarta vegada, ell digué molt tenuement, gairebé ininteel·ligiblement:

«Sí, encara dormo—jo em moro.»

Era aleshores la opinió, o més aviat el desig del metge, que es permetés a M. Valdemar de romandre sense ser torbat dins aquell estat actual en aparença tranquil, fins i tant que la mort sobrevingués; i això fou unanimment otorgat que tindria lloc d'allí a pocs minuts. Jo resolguí, no obstant, parlar-li una altra vegada, i vaig repetir merament la meva pregunta d'abans.

Mentres que jo parlava, es feu un canvi marcat sobre la fesomía del somnàmbul. Els ulls se li desclogueren lentament, girant-se'n amunt les pupil·les; la pell prengué arreu un tint cadavèric, assemblant-se no tant a plegamí com a paper blanc; i les taques hèctiques circulars, que fins aleshores havíen estat rigorosament definides dins el centre de cada galta, *s'extingiren* totduna. Jo ús aquesta expressió, perque la sobtadesa de la llur desaparició en rès me va fer pensar tant com en l'apagar-se de una candela per un buf. El llavi de dalt, ensems, s'arronçava amunt de les dents que suara ell havía completament cobertes; mentres que el queix inferior tombava amb una estrebada que pogué oir-se, badant a plena vista la llengua embotornada i negra. Jo presumeixo, que tots els aleshores presents eren familiaritzats a les horrors de un llit de mort; però l'aparença de M. Valdemar en aquell moment era tant oiosa ultra tota concepció, que hi hagué una reculada general lluny de la regió del llit.

Jo sent ara que he assolit un punt d'aquesta narració, on cada lector s'alarmarà fins a una positiva descreença. A mí no em toca, però, sinó simplement continuar.

Ja no hi havía en M. Valdemar el més lleu senyal de vitalitat; i, concloent que era mort, el deixàvem a càrrec dels guarda-malalts, quan un fort moviment de vibració es manifestà damunt la llengua. Això potser va durar un minut. A l'expiració de aquest período, dels queixos distesos i immòbils brollà una veu — tal com fóra follía en mi provar de descriure-la. Hi han, és veritat, dos o tres epítets que podríen considerar-se li aplicables en part; jo diría, per exemple, que el sò n'era aspre i esqueixat i conc; però l'oiós total és indescriptible, per la senzilla raó, que sons pareguts mai han retrunyit sobre l'orella de l'humanitat. Hi havíen dugues particularitats, noresmenys, les quals jo pensí aleshores, i encara pens, que podíen bellament ser posades com característiques de l'entonació — com ben adaptades a donar alguna idea de la seva peculiaritat extra-terrenal. En primer lloc, la veu semblava arribar a les nostres orelles — al menys a les meves — de una vasta llunyanía, o de alguna pregona caverna de dintre la terra. En segón lloc, ella m' impressionà (jo tem, ben cert, que no em sigui impossible fer-me ben compendre) com les materies gelatinoses o glutinoses impressionen el sentit del tocar.

Jo he parlat alhora de «so» i de «veu». Jo entenc dir que el so era de una distinta--de una meravellosament, esgarrifosament distinta sil-labificació. M. Valdemar *parlava* — evidentment en resposta a la pregunta que jo li havía proposada pocs minuts abans que jo li havía demanat, hom se'n recorda, si encara ell dormía. Ell ara deía:

«Sí; — no; — jo *he estat* dormint — i ara — ara — *jo sóc mort.*»

Cap de les persones presents ni feu semblant de negar ni ensajá de reprimir la inexpressable, la esborronadora horror que aquests quants mots aixís emesos eren tant ben fets per crear. M. L—l (l'estudiant) s'esvaí. Els guarda-malalts immediatament jaquiren la cambra, i fou impossible induir-los a tornar-hi. Les meves propies impressions jo no pretindría pas fer-les intel-ligibles pel lector. Per prop de una hora ens ocupàrem silenciosament — sense que es pronunciés un sol mot — basquejant-nos per revifar Mr. L—l. Quan ell fou tornat a sí mateix, ens donàrem novament a una investigació de l'estat de M. Valdemar.

Ell romanía en tots respectes tal com jo l'he darrerament descrit, amb l'excepció que el mirall ja no ofería cap evidencia de respiració. Una provatura per treure-li sang del braç fallí. Cal que jo mencioni també, que aquest membre ja no era sotmès al meu voler. Jo m'esforcí debades per fer-li seguir la direcció de la meva mà. La única indicació real de l'influencia mesmèrica ara es manifestava dins el moviment vibratori de la llengua, cada vegada que jo endreçava una pregunta a M. Valdemar. Ell semblava que estés fent un esforç per respondre, però que no tingués una volició suficientment duradora. A les preguntes posades per qualsevol altra persona que no fos jo, ell semblava de tot en tot insensible — encara que jo hagués tentat de posar cada membre de la companyía en *relació* mesmèrica amb ell. Jo crec que jo he ara relatat tot això que és necessari per la comprensió de l'estat del somnàmbul en aquest período. Ens procuràrem uns altres guarda-malalts, i a les dèu jo sortía de la casa en companyía dels dos metges i de M. L—l.

A la tarda, tornàrem tots a veure el pacient. El séu estat era absolutament el mateix. Nosaltres tinguérem aleshores alguna discussió sobre l'oportunitat i la factibilitat de despertar-lo; però fórem sense dificultat d'acord en això, que cap bona fi no en fóra servida de fer-ho. Era evident que fins allí, la mort (o això qui és usualment anomenat mort) havía estat deturada pel procés mesmèric. Ens semblava clar a tots que despertar M. Valdemar fóra merament assegurar la seva instantania o al menys ràpida dissolució.

Des d'aquest período fins al cloure's de la setmana darrera—*un interval prop de set mesos*—nosaltres seguírem fent visites diaries a la casa de M. Valdemar, acompanyats adesiara de metges i d'altres amics. Tot aquest temps el somnàmbul romangué *exactament* tal com jo l'he darrerament descrit. La vigilancia dels infermers era continua.

Fou el divendres prop-passat que nosaltres ens resolguérem finalment de fer la experiencia de despertar-lo o al menys de provar de despertar-lo; i és (per ventura) el dissortat resultat d'aquesta última experiencia, que ha fet aixecar tanta discussió dins els círcols privats— tant d'això que jo no puc veure sinó com credulitat popular injustificada.

Amb la fi d'alliberar M. Valdemar de l'èxtasi mesmèric, jo fiu ús de les passes acostumades. Durant alguna estona, elles foren sense resultat. El primer senyal de revifament fou un descens parcial de l'iris. Fou observat, com especialment remarcable, que aquest abaixament remarcable de la pupil·la fou acompanyat del fluxe molt profús de una licor groguenca (de davall les parpelles) de una olor punyent i força ofensiva.

Van sugerir-me aleshores que jo assagés de influenciar el braç del pacient, com en dies passats. Jo fiu l'assaig i hi fallí. El Dr. F— aleshores insinuà el desig que jo li posés una pregunta. Jo ho fiu tal com segueix:

«M. Valdemar, podeu explicar-nos quínes són ara les vostres sensacions o els vostres desitjos?»

Hi hagué un retorn immediat dels cercles hèctics sobre les galtes: la llengua tremolà o millor se revolgué dins la boca (encara que els queixos i els llavis romangueren rígids com abans); i a la llarga la mateixa oiosa veu que jo he ja descrita, rompé enfòra:

«Per l'amor de Déu, —depressa!—depressa!—feu-me adormir— o, depressa!—desperteu-me!— depressa!—*Jo us dic que jo sóc mort!*»

Jo estava totalment enervat, i per un instant restí indecís d'això que faría Debell entuvi jo fiu un esforç per calmar el pacient; però fallint en això per la total suspensió de la voluntat, jo refiu els meus passos i em debatí seriosament per despertar-lo. Dins aquesta provatura jo aviat vaig veure que jo reeixiría— o al menys jo aviat fantasií que la meva reeixida fóra completa; i jo estic segur que tots els de la cambra estaven parats a veure el pacient despertar-se.

En quant a això qui esdevingué en realitat, és de tot en tot impossible que cap humana criatura pogués haver-hi estat parat.

Com jo feia rapidament les passes mesmèriques, en mig d'esgarips de «mort! mort!» qui literalment *esclataven* de la llengua i no dels llavis del sofrent, tot el séu còs totduna—en l'espai de un sol minut o fins i tot de menys, s'encongí—s'esmicolà—es *podrí* absolutament sota les meves mans. Damunt del llit, davant de tota la companyía, jeia una massa quasi-líquida de fastigosa— d'abominable putrefacció.

Trad. C. R. B.

Obres de Josep Carner

Llibre dels Poetes	**3 pessetes**
Primer llibre de sonets	**5 »**
Segón llibre de sonets	**4 »**
Els Fruits Saborosos	**1 »**
La Malvestat d'Oriana	**2 »**
Les Monjoies	**5 »**
L'Idili dels Nyanyos	**0'75 cts.**

Se troben de venda a la Casa Lluís Gili, Editor i llibrer, Clarís, 82, i a nostra Administració.

Renunciament i Mort (*)

(dels 60 als 89 anys de la vida de Miquel-Angel Buonarotti, o siga del any 1535 al 1564)

En el capítol tercer veiérem Miquel Angel, ja eixint de la jornada d'aprenentatjes i sumissió, manifestar en les seves obres una personalitat original. Ne diguréem època de domini i desvetllaments, perquè amb el de la personalitat creadora se'ns feia ovirador dins l'ànima de Miquel Angel un altre desvetllament: el de l'amor extremat que sentía per eixa propia personalitat.

En el capítol quart vèiem com amb el moment més feliç d'aqueixa originalitat creadora hi coincidía una creixença del extremat amor propi que arribà a ser causa principal del fracàs esvanidor del gran projecte de les Tombes dels Mèdicis, i al acabament del mateix capítol assistíem als moments que l'esmentat orgull creador començava a entregar-se sota els dolors i desenganys.

En aquest punt reprenem ara el capítol que'ns acompanyarà davant del fracàs del altre gran projecte: la Tomba de Juli II, i amb ell a les hores que la passió d'amor propi del artista es dóna definitivament pervenint-ne a Buonarotti un estat de solitaria resignació i una manera de treballar ja franca de qualsevulga febre, encarat el pensament cap al únic orient de les coses divines.

Dins de la mateixa època, pocs anys més tard, també agonitza dins d'aquell casal de feresta i castigada grandesa una altra flama de passió, la única que encara el relacionava amb llaços massa terrens a la seva art, vull dir aquella fam mai assaciada que l'emmalaltía d'admiració, diguem d'amor, als mèrits i a la bellesa humans, que també s'apaibaga en aquesta època.

Sembla que Deu, abans de llevar el darrer caliu a l'ànima miquel-angèlica deturant la sang i el respir del còs llatzerat, vulga pietosament otorgar-li una anticipació refrigerant, apagant-li, ara l'una, ara l'altra, les fogueres d'ardencia genial i amorosa que l'arboraren durant quarant'anys mortals i que ben segur eren convenients a la força de les seves obres d'art.

El que l'home no havía pogut contrarrestar, ara venía la vellesa i ho apaibagava. Ell, per un efecte del seu dò sacrificat havía sigut prou virtuós en mig de ses fogueres, però per a abastar aquella pau dels bons, la que trobem en la vida de certs homes encelats, necessitava la involuntaria associació dels dolors i dels anys empenyent-lo, ja alleugerit i fresc, cap amunt.

Ara la llum zenital del cel cau de plè sobre les seves virtuts i ens les deixa veure destacades com mai, perquè qualsevulga barreja d'activitat delirant n'és fòra. L'exercici de la caritat i del bon consell, un amor a la familia exemplaríssim, la sobrietat i refrenament en tot ço que significa satisfacció del còs, els hàbits i virtuts, en fí, ja d'abans inherents a la seva manera d'ésser concentrada, ara brillen amplament tranquils i desentelats, acomparables a altres tantes comes lluint sota el sol plàcid quan encara per les valls hi queda el bram dels torrents.

Una tercera flama d'activitat febrosa permaneix empró en el casal, i és l'afany de treballar ell sol i no sabent-se negar a ningú, que tant assenyaladament marca el pàs de Buonarotti pel món de les arts i que tenía de durar-li fins a les envistes de la mort, sinó que ara aquest afany ja és salvat de la coïssor del orgull creador. El seu treballar d'ara, tal com jo me l'afiguro, ja és la virtut sense el neguit.

El fracàs decissiu de la Tomba de Juli II, les escomeses per part dels detractors del artista i també la escomesa de les malalties se segueixen espessos en aquesta darrera jornada de renunciaments i extincions, però aixís com alguna hora queien sobre una dignitat tendra i un temperament fàcil a les recances i neguits: susceptible i tancat, que és mal sobre mal, avui els sortía a rebre un hoste nou: era la calma, eixuta de qualsevulga humor inquiet o ergullós, i aquesta calma prèn color de la tristesa que jo considerava en el capítol quart com a rastre inseparable de cada estat d'ànim miquel-angelià, tristesa que, si bé no assolí deslliurar-lo de sofriments ni tornar-se talment sobre de ell virtut endolcidora que li fés més assequible la humana simpatía i la llum platxeriosa de les coses, si que degué ser ella que'l deturava gairebé sempre al llindar de qualsevulga desordre de la voluntat o del sentit, i el saber abraçar-se amb ella el salvà d'ésser violent, no descarregant damunt dels demés la seva amargor.

JOSEP LLEONART

(Seguirà)

(*) Penúltim capítol dels meus Comentaris a la humanitat de Miquel Angel.

RON BACARDI

Editorial Ibèrica, Passeig de Gracia, 62-BARCELONA

Obres completes

de l'Il·lm. Sr. Dr.

D. Josep Torras i Bages

Bisbe de Vich

Vuit grans volums de 400 a 500 planes cada un, amb paper luxós i refinadíssima impressió

Preu de l'obra:

Per suscripció, pagament a la bestreta		Acabat el temps de la suscripció la obra valdrà	
Rústega	Ptes. 35	Rústega	Ptes. 45
Tela	45	Tela	» 50

Estudis Verdaguerians

El sentiment religiós a "L'Atlàntida"

(Acabament)

I diem nosaltres això d'Hèrcules, perquè no podem creure que'l seu mite representés en la mitología grega l'home ensenyorint-se de la natura, sinó que la vera significança de la mútua creació hel·lènica és la que abans hem dit, o sigui la personificació de les forces naturals. Grecia, per més que's digui, no estava en estat de crear-lo aquell mite, car no li permetía la seva poc avençada ciencia. Aleshores, l'home no podía dominar-les ni ordenar-les les forces de la natura, puix que avui mateix, malgrat els avenços científics, sols fins a cert punt ho pot conseguir.

Al nostre entendre, doncs, la intervenció d'Hèrcules en el cataclisme de «L'Atlàntida», fent-li intervenir el poeta, com una representació de les forces naturals, tampoc estaría desencaixada del concepte cristià d'aquestes forces, car deia parlant-ne nostre filòsof En Lluis Vives, que eren forces de Deu, puix per Ell totes ho són de naturals, i, així, considera que el miracle sols és tal per a nostra limitada intel·ligencia.

Però, podría ser que el poeta sols hagués vist en Hèrcules un tipus que, donat per la mitología, era propi per a moure'ns en aquell món pagà del poema, i, ensems, que les proporcions amb què la tradició l'havía agegantat faríen més natural la realització d'actes sobrehumans per als designis divins. No és pas contrari a les concepcions bíbliques el valer-se Deu dels homes i dotar-los sobrehumanament per als seus propòsits. Ço que se'ns objectarà segurament és que sería més propi posar Hèrcules, un semi-déu pagà, al servei de Júpiter, que no pas fer-lo instrument del Deu totpoderós; mes, nosaltres creiem que aquest és, precisament, un dels punts en què sobreexcel·leix la idea religiosa del poema, puix així es fa veure al lector que tot és supeditat en l'univers a la Sobirana Voluntat, fins aquells éssers de tant extraordinaria mena que foren ídols dels pobles que, en llur gentilisme, no sabíen aixecar el vol de terra.

La prova de què, al poema, Hèrcules hi és portat amb l'idea de fer-lo instrument de Deu, la donen uns versos del cant X (227-238), dels quals alguns sòn posats en boca del mateix Deu dirigintse a l'hèroe. Per a major il·lustració del lector, aquí van els següents dels dits per Deu:

«lo que en tos dits la clava,
tal fores tu: la clava pesanta de mes mans.»

i, després, com que'ls designis de Deu ja resten tots complerts, el poeta afegeix:

«ou l'hèroe, i dels dits l'arma veu esmunyi: i sens força»

de manera que la força sobrehumana abandona Hèrcules quan ja no haurá d'usar-la en el servei d'aquell qui li havía concedida.

De tot això dit fins aquí, i també del que s'hi afegirá, se'n desprèn que presentant el poeta las forces de la natura al servei de Deu, s'enmotlla perfectament la concepció del moment capdal del poema amb la que'ls hebreus tenien del Senyor de l'aire, del foc, de l'aigua i de la terra. El Deu qui castiga la raça humana amb el diluvi; el Deu que amb un terratrèmol fa engolir per la terra Datan, Corè i Abirón amb ses families i tot quant posseixen; el Deu aquell qui fa caure foc del cel sobre Sodoma i Gomorra, i, enujat amb els israelites rondinaires «encés el foc del Senyor contra d'ells, devorá aquells qui estaven en l'estremitat del campament «(Número XI. 1); al Deu que es val d'un «vent abrusador» (Ex. XIX. 21) per a aixugar el Mar Roig, apareix reproduit integrament en el càstic de «L'Atlàntida», tal com ens el canta Mn. Cinto. I són bona prova de que'l poeta posa les forces naturals obeint la voluntat divina els versos en què Deu les conjura (cant IV):

«¡O mar! romp la muralla d'arenes que't té presa;
foc que bulls dins la terra, desbota sota'l mar;
caien-hi negres núvols com llops damunt la presa;
atia'ls tu, mon Angel, i dona'ls-la a tragar.»

Per altra banda l'Angel, executor de la justicia divina, fa notar a Hèrcules l'acció conjunta dels elements per a destruir «L'Atlàntida»:

«per sepultar-la la terra ja es mig obre»;
«mira allí com ses ales aixampla el Simoun;
lo torb del equinocci surt més enllà a combatre,
i el mar s'espanta al veure's d'un altre mar damunt.»;
«... hi aboquen la pòls ses nuvolades,
. . . . . .
s'arrúen i espesseixen al tro arremolinades
de mon fuet de flama que atiadó els encén.»

i amb aquest últim vers declara d'una manera indubtable que és ell, l'Angel, qui provoca la conflagració.

No hi ha dubte, doncs, que Deu i el Angel sòn els únics conjuradors i dominadors de les forces de natura, no increades, sinó filles sotsmeses del Creador, i encara que Hèrcules no sigui arrebaçat per elles, ni esdevingui impotent enfront de llurs devoradores furies, no és que les domini l'home, mes que Deu favoreix l'hèroe amb el braó i coratje necessaris per a obtenir el salvament d'Hesperis. Al capdavall el salvament aquest és la vera finalitat del fill de Júpiter en la catàstrofe de l'obra, i perquè no pugui quedar dubte d'ésser cert ço que diem, vindràn bé els versos següents. Diu l'Angel a l'hèroe atònit (cant IV):

«Cuita, o! que és hora; afanya't! Si tens prou pit devalla
de Calpe a l'aigua, pàssa-la, tramonta-la d'un salt;
a Hesperis trau dels braços d'eix mar que l'avassalla.
i creuré al que m'apressa terrible Deu de dalt»;

i aquests altres on el poeta conta el que li passa a Alcides (cant IV):

«Mes de prompte, enardint-se son cor a una guspira
que li tramet l'Altíssim despresa de son ull,
com estimbada roca, se'n llença al món que expira.»

Tot just a Hèrcules, pel que pogués tenir d'humana sa figura, i per evitar torçudes interpretacions, ja van asignarli al poeta una molt limitada acció en el terrabastall que esfondrà l'Atlàntida, i així ho férem constar, demostrant-ho, en nostre «Ensaig».

I què direm de si hi transpúa, en el poema, l'esperit de la Llei Nova? Al costat d'aquell Angel exterminador, representant de la ira divina, i que publica el cástig de l'Atlàntida, s'hi troba el sentiment d'amor que arreu espandeix el Verb Diví. El místic qui aspira al coneixement de Deu per l'amor sobreïx en aquelles planes del poema i, aleshores, la religió del poeta esclata en sentiment, però amb tanta intensitat que després de llegir la justificació que Deu fa del càstig de l'Atlàntida, no hi ha qui pugui afirmar que aquella expiació resta en el poema en un estat purament ideológic. Són tant sentits aquells versos (129-168 del c. IV) que cada un d'ells és altre bocí del cor del poeta, aquell místic en incubació, tant enamorat de l'amor de Deu per l'home. De totes dues amors n'hi han fulguracions vivíssimes en el cant de què parlem i, com que no volem trencar l'encís d'aquelles estrofes espigolant-ne exemples, recomanem al lector que les llegeixi íntegres. Després, un cop llegit el fragment aquell de cap a cap, i havent-ne copçat ja l'esperit, que'n faci la comparança amb el que informa aquells versos sens parió de «Jesús als pecadors», una de les més belles poesíes dels «Idilis i Cants místics» i que més embadalidora flaira de misticisme espandeix. La identitat de la deu d'on brollaren el fragment de «L'Atlàntida» i «Jesús als pecadors» salta a la vista i, per tant, la comparança que recomanem és una contundentíssima prova de batre-hi, en «L'Atlàntida» el sentiment religiós, i, alhora, d'haver-hi ben bé el germen del poeta místic que

son autor es devindría. Es veritat que Deu acaba ordenant a l'Angel la desaparició de l'Atlàntida;

«Ol atolla en sa rodera el carro de sa gloria;
llença eix got de metzina, sinó en beurà tothom;
destralejant fes llenya de l'arbre de la historia;
esbulla els pobles, trenca la terra que's corromp»;

però no és precisament, el gran amor de Deu vers la humanitat qui transpua en aquests versos, manant l'amputació d'un membre cangrenat, per a salvar la vida a l'organisme?

Pel que havem dit de brollar-hi a dolls el sentiment religiós den Verdaguer en el moment capdal del seu poema, ja's pot comprendre que nosaltres no creiem pas que fos la reflexió del poeta qui dugué aquella expiació a la obra; mes, encara que així fos també ens impressionaría, puix la obra de art no ha d'ésser formada sols pel raig espontani de la inspiració. Aquesta, base principal damunt la qual deu assentarse aquella, ha de venir controlada, regida, ordenada per l'examen reflexiu; és més, el plan d'una obra ho deu ésser sempre producte de la reflexió. Si d'altra manera ho creguéssim, ens declararíem encara més fantasiosos que'ls partidaris de les desacreditades teories de l'art per l'art. Se'ns demanen noms de autoritat per donar-la a nostra afirmació? Tota l'estètica den Milà es concebuda en forma que sols s'ha de fullejar per trobar-hi confirmacions a això que sostenim, i, per fer una cita concreta, recordarem que En Menéndez i Pelayo diu en les «Idees Estétiques», que «la art, com tota cosa humana, és obra reflexiva».

Pel que atany a la qüestió de si és impossible i absurda la barreja dels elements pagà i cristià, ja vam dir-ne prou en nostre «Ensaig». Tal volta serien també bones per justificar la susdita barreja algunes raons de les que dona Ozanam en el seu estudi dels poetes franciscans a Italia, quan vol escusar el Dant, el Tasso, etz., dels càrrecs que se'ls feren per haver entremesclat en llurs obres les coses sagrades amb les profanes. La coexistencia en «L'Atlàntida» del sentiment cristià i l'ornamentació pagana pot obeir al mateix principi amb què Siena mostra orgullosa en el porxo de la seva catedral la imatge de la lloba i la dels bessons fundadors de Roma. Esmenta Ozanam, també, que Padua aixecà un monument a St. Antoni i conserva amb veneració la pedra que's té per la tomba d'Antenor.

Seguint aquest ordre d'idees, nosaltres podrem afegir pel que pertoca a «L'Atlàntida» que aquella pretesa i bescantada barreja dels dos meravellosos podría perfectament ésser una manifestació de l'ànima popular, encarnada en nostre poeta. El poble permet a la superstició entremetre's en les sevas creencies religioses i així ens té prou avesats, per exemple, a veure-li certes pràctiques que, per donar resultat, s'han d'efectuar a mitja nit o a punt d'auba de la festivitat del Sant del qual es pretén la intercessió en un determinat asumpte, quan sería molt més propi amb aquells procediments cercar-hi la de les bruixes i fins a voltes per la naturalesa de l'afer sembla que fóra més natural entregar-lo a la curadoría d'aquelles. A més, tots els pobles greco-llatins porten un sub fons de paganisme que sura en les seves espontaneitats sentimentals, puix preguen a Deu per l'ànima de llurs difunts, i en cobreixen les tombes de corones.

Resumint. Nosaltres crèiem ésser «La Atlàntida» el cas invertit dels «Màrtirs» Si En Menéndez i Pelayo digué que Chateaubriand podía tenir la imaginació cristiana, però que el sentiment restava en ell pagà, bé pot afirmar-se per totes les raons aduídes en aquest estudi i per la historia de Mn Cinto que aquest creà una obra filla d'un sentiment cristià i d'una imaginació pagana a l'hora de la creació per influencies externes.

No hi ha cosa més lògica que aquesta contraposada manera de crear de ambdos poetes. Chateaubriand passat al cristianisme des del camp racionalista, difícilment podía *sentir-lo* aquell, i bones proves literaries va donar-ne; mentres que a En Verdaguer, nascut, crescut i educat entre creencies cristianes, fermament sentides per tots els que'l voltaven, havíen d'arrelar-li en les pregoneses de l'ànima aitals creencies, i, així, el paganisme de «L'Atlàntida» no fou més que el boll de l'educació literaria del poeta i, com a tal, arrambat a la primera aventada.

J. FORNELL

CLÀSSICS

M. VALERI MARCIAL

A l'exquisit ironista, Josep Carner

La gatella de Publí

Issa és mès druda que'l pardal de Càtul.
Es més pura que un òscul de coloma.
Es més tendra que totes les puel·les.
Issa val més que porcel·lanes d'India.
Es la gatella dels plaers de Publi.
Quan ella es queixa, et pensaràs que parla.
I sent tant la tristicia com el gaudi.
Apoiada en el coll s'ajeu, i agafa
el sòn de sort que ni un sospir es nota.
Perquè tota, la mort no se l'endugui,
en una tela l'ha pintada Publi,
en la qual tant semblant hi veuràs Issa
com ni fins Issa a sí mateixa ho sia.
I en fí, al costat la tela posa-hi l'Issa:
o et pensaràs que ambdúes són de-veres,
o et pensaràs que ambdúes sòn pintades!

A Liguri

O Liguri, com és, saber voldríes,
que ningú de bon grat a tu s'atança;
que tot on véns, en fugen; i a ta vora
hi ha solitut tant gran! Ço ho fa que ets massa
poeta: i és de molt perill eix vici!
No són pas tant temuts ni el tigre raude,
orbat de sa fillada; ni la dipsa
pel sol ardenta del mitjorn; ni l'ímprobe
escorpit. Car qui pot sofrir molesties,
diga'm, tant grans?... Al qui està dret, llegeixes,
i al qui sèu, i al qui jeu, i al qui o bé corre.
Marxo a les termes: brums a mes orelles.
A la piscina vaig; nadar no és lícit.
Cuito al sopar: mos passos entrebanques.
Que vinc al teu sopar: me'n treus quan menjo.
Dormo cansat: quan so dorment m'inquietes...
Veure, doncs, vols, quanta molestia dónes?
Sent just varó, bo i ignocent, et temen!

Trad. LL. BERTRAN I PIJOAN

En Menendez Pelayo i Catalunya

(Conclusió)

VIII

La filiación de Menéndez respecto de Llorens vino a ser, en cierta manera, indirecta y póstuma; él mismo declaraba que tenía de él escasos recuerdos personales, pero en cambio la de Milá, fué la más directa, íntima y constante que pueda darse. Iba además acompañada de un sentimiento de respeto casi rayano en la adoración. Milá fué siempre para Menéndez como un oráculo, cuyas sentencias recogía con religiosa atención, y puso en su afecto algo de la ternura y de la gratitud, con que amamos y a la par reverenciamos a nuestros padres. Todo elogio le parecía poco tratándose de aquel viejo venerable de *cantar de gesta* «que con su prócer estatura dominaba a las muchedumbres y de cuyos labios impregnados de bondad y sabiduría parecía próximo a desatarse siempre el raudal del canto y de las sentencias de oro provechosas para la vida humana». En un juvenil artículo dedicado en la *Tertulia* de Santander a los *Bocetos al temple* de Pereda (1) ponía a Milá en el primer lugar entre los literatos contemporáneos, cuando en España eran muy contados los que le conocían y nadie se había atrevido a calificarle aún públicamente de esta suerte. De todos sus maestros ninguno tan querido como él, y tal aprecio hacía de sus enseñanzas, que frecuentó sus lecciones sin interrupción en los dos cursos que permaneció en Barcelona. La semblanza literaria que, como último tributo de su admiración, consagró a su memoria, es tal vez, si no me engaña el amor al maestro y al discípulo, la joya de las de este género que trazó su vigorosa y a la vez delicada pluma.

De sus labios confiesa en ella haber recogido la mejor parte de la doctrina literaria que durante su vida de profesor y de crítico tuvo ocasión de aplicar y exponer (2)¡ Qué dicha y qué honra para nosotros el haber sido sus discípulos! me decía en una de sus cartas de 1876, con ocasión de agradecerme el envío de la *Cansó del Pros Bernat*, que tenía ya entonces por una de las mejores imitaciones que de la poesía popular se han hecho modernamente.

Ya hemos visto como en concepto de Menéndez el sabio profesor barcelonés fué el primer crítico español de su tiempo, y aun dudaba que después hubiera sido dignamente reemplazado, y añadía que sus tres volúmenes de *Opúsculos literarios* eran para él la más instructiva lectura de su género que puede encontrarse y una de las más amenas. A Milá se debieron la implantación en España de los modernos métodos de investigación crítica y los hábitos de probidad científica que se van imponiendo aún a los más díscolos, gracias a su magisterio, que hizo escuela, y gracias sobre todo a su glorioso discípulo. Hoy esta escuela y este magisterio están plenamente reconocidos por los más brillantes jóvenes de la actual generación. Lo que esta dice de Menéndez Pelayo por boca de González Blanco, es, ni más ni menos, que repetición de lo que aquél manifestó antes de Milá «La juventud le debe el cuidado de la documentación, el amor al estudio, el abandono de lo que llaman los franceses *l'école buissionière* y de la inspiración a chorro libre» (1).

El entusiasmo del escritor montañés sube de punto al hablar del descubrimiento de la epopeya castellana, el más sólido fundamento de su obra. En su tratado de los *Romances castellanos*, que es una preciosa monografía desgajada, como el *Boscan*, de su *Antología de poetas líricos*, sigue paso a paso en muchas ocasiones el magistral tratado de Milá acerca *De la poesía heroico-popular castellana* publicado en 1874, con el cual puede decirse que empieza el período científico de este género de investigaciones, y no se cansa de alabar la honradez crítica, el talento y docta sagacidad que en esta obra presiden. «Leído a tiempo, añade, el libro de Milá y bien entendido, puede encaminar la educación literaria de muchos, como encaminó la del Sr. Menéndez Pidal y *pudiera decirse que la mía*, si no pareciera demasiada ambición de mi parte, pues aunque recibí directamente la enseñanza de Milá y le debí muy particular estimación y cariño, apenas me atrevo a decir de él lo que Stacio de Virgilio: *Longe sequor et vestigia semper adoro*». (2)

También dejó grabado el eminente profesor catalán profundo surco, como pensador, en el espíritu de su excelso discípulo. En su educación filosófica, sobre todo en cuanto a problemas de Estética se refiere, la crítica que a su estudio se consagre hallará mucho que espigar en esta materia. Ya tuve ocasión de hablar de ello en un modesto trabajo mío antes citado, y no he de insistir ahora sobre este punto.

De lo familiares que le eran sus obras he podido hacer más de una vez la experiencia, porque he procurado convertir las del maestro y las del discípulo en sustancia propia. ¡Cuántas y cuántas veces detrás de las llamaradas del genio del gran polígrafo español, se ven saltar los chispazos del rescoldo intelectual de Milá, con cuyo suave calor se inflamaba muy a menudo su poderosa inteligencia! En la soberana oración, filigrana de estilo y de concepto, leída en el Congreso Eucarístico de Madrid en 1911, sobre los *Autos sacramentales*, (1) bien patente se vé en algún pasaje y en la traza general del trabajo, la influencia de aquel austero y sobrio discurso que escribió nuestro Milá acerca de Calderón de la Barca, para la Universidad de Barcelona, con motivo del tercer centenario de su muerte.

Todo cuanto he dicho y todo cuanto pudiera añadir, Señores, resultara pálido y aun supérfluo ante el recuerdo de aquella maravillosa semblanza del cantor del *Pros Bernat*, de que tantas veces os he hablado, que con firme y robusto acento leyó su discípulo en este mismo Paraninfo, en el mes de mayo de 1908, ante el busto del maestro venerado que preside con su homérica presencia las nobles fiestas del espíritu que aquí se celebran, y que presidirá también desde hoy en adelante su inmortal discípulo. Todavía guardan nuestros oídos el eco de aquella majestuosa voz, que hacía estremecer de emoción nuestro pecho con sus maravillosas revelaciones!

IX

No sólo está ligado Menéndez a Cataluña por la orientación científica que recibiera en nuestro primer centro docente, sino por el vínculo de su vocación poética. Nuestro inolvidable Cabanyes fué en ella también su verdadero maestro. Cabanyes es una personalidad vigorosa y sin precedentes en la historia de la lírica española; dentro del humanismo poético es la única figura que se nos ofrece digna de codearse con Chenier, en Francia, con Filinto, en Portugal, con Hugo Fóscolo, en Italia. La novedad de su inspiración, su sinceridad de sentimientos—aún dentro de exquisitos tópicos artísticos—y cierta noble y austera arrogancia, habían de ganar necesariamente el corazón del jo-

(1) *La Tertulia*. Segunda época. Ciencias, literatura y artes. Santander 1876.—N.º 4. 15 de septiembre de 1876. Página 124.

(2) Menéndez y Pelayo. El Dr. D. Manuel Milá y Fontanals. Semblanza literaria. Edición de Barcelona. Gustavo Gili. 1908. Pág. 9.

(1) Andrés González Blanco, *Marcelino Menéndez y Pelayo* (Su vida y su obra) Madrid. Sucesores de Hernando, 1912. Página 153.

(2) Discursos leídos ante la Real Academia Española en la recepción pública de D. Ramón Menéndez Pidal el 19 de octubre de 1902.—En este discurso está contenido en germen la futura *semblanza literaria* de Milá de 1908.

(1) Discurso leído por D. M. Menéndez y Pelayo, Presidente de la Sub-comisión del Certámen Eucarístico en la fiesta literaria del 26 de junio de 1911, Madrid. Imprenta de la Revista de Archivos. 1911.—Un folleto de 29 páginas en 8.º

JOIERIA ✻ PLATERIA ✻ RELLOTGERIA
CABRÉ
RAMBLA DEL CENTRE, N.º 30
Garantia absoluta en tots els objectes ◆ Economia en els preus

ven montañés, dotado de parecidas cualidades. El poeta catalán señaló un rumbo nuevo en las ideas literarias, que no fué comprendido en su tiempo, ni aún después de él—a despecho de algunas imitaciones, no todas afortunadas, en los dias del romanticismo—hasta que le siguió Menéndez Pelayo. Era imposible que lo fuese aquella tentativa heroica de restauración humanística en la poesía, aquí donde nunca el parnasianismo puro ni el mitigado han podido incorporarse a las letras nacionales, cual ha sucedido en Francia y sobre todo en Italia. Además de Menéndez Pelayo, esa flor aristocrática, sólo ha brotado en algunos espíritus selectos, como Valera y como mis inolvidables condiscípulos Costa y Llobera, en sus inspiradas y austeras *Horacianas*, y Juan Luis Estelrich que, por influjo del mismo Menéndez, que le distinguió con cariñosísimo afecto, se consagró también con fortuna y exquisito gusto al cultivo de tan difícil género. Cerca de medio siglo había de transcurrir antes de que Cabanyes hallase su digno continuador en los montes de Cantabria, libres y fieros como los de nuestra tierra.

La admiración de Menéndez Pelayo por el Chenier catalán se cristalizó en uno de los primeros cantos de su juventud a él dedicado, apenas transcurridos dos años de haber abandonado las aulas de nuestra Universidad. Su oda a Cabanyes lleva la fecha de 2 de febrero de 1875, y es muy anterior a la memorable epístola a Horacio, únicos poetas a quienes ensalzó su lira. En dicha oda hace profesión de su fe poética, o por mejor decir, de la augusta misión que a la poesía creía reservada, conforme en todo con las ideas que el poeta catalán expresó en su tan conocida oda *A la independencia de la poesía*. Oigamos a Valera hacer esta observación: «En la oda a Cabanyes, muerto en la flor de su edad, en 1833, ya expone Menéndez con estilo elegantísimo el concepto que tiene de la lírica. *Al ensalzar al poeta y al lamentar su pérdida deja ver que su aspiración es reemplazarle*... El amor del poeta ha de ser la santa inmaculada idea, fuente de la belleza sensible. Ella fué la esposa de Cabanyes.» (1)

Oigamos ahora como nuestro escritor invoca al vate catalán:

De la región etérea donde moras,
Propicio acoge mi modesta ofrenda.
Para cantarte, de tu lumbre un rayo
Vierte sobre mi frente.

Tú la belleza con afán buscaste,
Como a los griegos se mostró, y latinos,
Reina de sí la soberana idea
Reina del mármol Pario.

. . . . . .

Libre como tu espíritu tu Musa
Rima desdeña y números sonoros:
Campo le diste que a extender bastara
Tu altivo pensamiento.

Dieron el tono a tus audaces himnos
De Ofanto el cisne, el águila de Tormes,
El férreo Alfieri, Fóscolo indomado,
Y el prófugo Filinto.

Y cual la abeja del ameno Tíbur,
Flores libando en el vergel heleno,
Docta y potente renovó sus alas
Por tí la antigua estrofa.

No puede mostrarse mayor admiración que la que respira esta oda, escrita con tanta terneza y férvido entusiasmo. Con ella abre Menéndez la edición definitiva y última de sus versos, como para advertir a sus lectores que el espíritu de Cabanyes, que había señalado a su inspiración su verdadero rumbo, era el que predominaba en toda su colección y el que había predominado casi en toda su vida poética. La poesía, según uno y otro, ha de ser independiente en el orden moral y en el artístico. Sólo tiene dos alas para volar, la bondad y la belleza. No ha de adular al poderoso, ni verter en muelle ritmo enervador halago, ni de deshojar torpemente las rosas de Chipre. Tales son los sentimientos que anidan en las dos odas gemelas.

Al llegar Menéndez Pelayo a Barcelona, aun no cumplidos los quince años, traía bajo el brazo un corto poema épico sobre las hazañas de D. Alonso de Aguilar en la Sierra Bermeja, en la rebelión de los moriscos de las Alpujarras, cuya corrección en el otoño de 1871, encomendó a mi Padre. Aquel ensayo infantil lleno de reminiscencias virgilianas y de nuestros épicos de la escuela italiana, imitaba por completo la factura de la *Araucana* de Ercilla, o del *Bernardo* de Balbuena, y estaba escrito en robustas octavas reales. Todavía después de más de cuarenta años resuena en mis oídos alguna de aquellas rotundas estrofas recitadas por mi amigo, en nuestros paseos o en nuestras tertulias caseras, con acompasada entonación y robusto acento. Conoció a Cabanyes y su inspiración siguió por otro camino, casi sin intermitencias.

Después de aquel precoz ensayo, del cual no se acordó jamás su autor, la más antigua de sus composiciones de que tengo noticia que haya visto la luz, es su oda sáfica a *Epicaris*, con el título de *Anyoransa*. Es de advertir que Menéndez en esta poesía fué el primero de los escritores castellanos que usó esta palabra catalana, adoptada más tarde por la Academia Española en su Diccionario, observando en una nota que la empleaba por no tener equivalente en la lengua de Castilla. La poesía fué escrita en Barcelona en 1873, según se lee al pie de la misma, y debió serlo, si mal no recuerdo, por la primavera del mismo año. Ella fué, además de su trabajo acerca de *Cervantes considerado como poeta*, lo único que se ha salvado de cuanto mi amigo escribió en esta ciudad, que debió de ser muy poco, consagrado como se hallaba de lleno al estudio y a su formación intelectual. Aquí comenzó también una traducción de las tragedias de Séneca que continuaba todavía en Madrid en el otoño de 1873 (1); no he vuelto a saber jamás nada de ella.

En el espacio de tiempo que va desde su ensayo épico a la oda sáfica a *Epicaris*, se realizó la transformación completa de su estilo poético. Su citada oda erótica pertenece del todo a la escuela de Cabanyes. Esta composición, casi completamente desconocida, que ofrece para nosotros tan especial interés, se encuentra sólo en la primera edición de sus versos que publicó en 1878 (2), y no ha sido reproducida después en las dos posteriores de 1883 y 1906, por no considerarla su autor digna de figurar en ellas. Aun en aquella primera edición, muy rara por cierto, hacía constar que sólo por condescender al deseo de algún amigo, y me felicito de haber tenido en ello parte, la insertaba entre sus versos, juzgándola de infantil y hasta débil, por ser muy anterior en fecha a las demás de la colección, datadas casi todas en 1875 y 1876. Del año 1874 lo están tan sólo, que yo sepa, la traducción de la elegía de Tibulo y los sonetos de que hemos hablado antes. No comparto del todo la opinión sobrado severa del malogrado vate montañés. La poesía no es tan floja, como supone, sobre todo si se tiene en cuenta que la escribió a los diez y seis años. Ya la quisieran para sí muchos hombres maduros que se decoran pomposamente con el dictado de poetas. Llena de reminiscencias platónicas, como casi todas las primeras poesías de su autor,—las cuales coincidieron con sus primeras iniciaciones filosóficas que datan de la época de sus estudios en esta ciudad—tiene un color local que ya no vuelve a encontrarse en ninguna otra. Para los catalanes ofrece esta particularidad mayor interés, porque revela la impresión que de Barcelona tenía el poeta en sus años juveniles. La vaga imagen que viera en sus ensueños, encarnación de celeste idea que reside en la mente del Señor, se le presentó a sus ojos con formas corpóreas en la metrópoli levantina.

Tal a su Laura concibió el toscano,
Tal adorara en Beatriz el Dante,
Que puso en ella del saber divino
Símbolo eterno.

Tal Ausias March a su edetana altiva,
Lirio entre cardos, celebró gimiendo,
Y el divo Herrera a la de negros rizos
Bella Heliodora.

---

(1) Menéndez y Pelayo. Obras completas. Odas, epístolas y tragedias con un prólogo de don Juan Valera. Segunda edición. Madrid, 1906. Pág. 4.

(1) Carta de 7 de noviembre, 1873.

(2) *Estudios poéticos*, por Menéndez y Pelayo, con una carta prólogo del excelentísimo señor marqués de Valmar de la Academia Española. Madrid, imprenta Central, 1878. Un vol. en 8.º de 238 pág. La poesía *Anyoranza* se encuentra en la pág. 205.

ROYAL
Rambla dels Estudis, núm. 8
Cada tarda Tè-concert Souper-concert a la sortida dels teatres
RESTAURANT Menú des de 5 pessetes
El Saló més elegant de Barcelona per banquets i lunchs

Y apareciómе en las tendidas playas
Donde potente se elevó Favencia,
Reina de reyes en pasados tiempos,
Reina de mares.

La *anyoransa* anidó en su pecho al regresar de nuevo su *Epicaris* a los cántabros lares y entonces viene a consolarle un reflejo de aquella misma clara estrella que alumbrara a Cabanyes, como luz de su vida y guiadora gentil de su carrera.

Hija, cual yo, de la Cantabria fuerte,
Solo en tocar las laletanas costas
De nueva luz y de hermosura nueva
Tú las vestistes.

Huyó contigo mi perdida calma
De nuestra patria a los augustos lares
Y desde entonces, en soledad oscura
Yo me lamento.

Pero un reflejo de la clara estrella
Que de mi vida alumbrará el camino
Viene tal vez a consolar mi duelo
Lánguidamente.

No sólo se encuentran reminiscencias de los *Preludios de mi lira*, que se tenía sabidos de memoria, en sus dos odas dedicadas a Cabanyes y Epicaris. Algunos años más tarde, cuando ya se había dibujado con propia y potente personalidad su fisonomía poética, todavía iluminaban alguna vez su numen los fulgores de la casta e indomada Musa del vate catalán. Yo he acertado a ver vislumbres de la oda al *Estío* en aquella admirable composición que tanta impresión me causó en mi juventud, *Diffugere nives*, una de las más correctas y ceñidas de Menéndez. (1)

No hemos de exagerar, sin embargo, la influencia de Cabanyes en nuestro poeta; más que todo fué una orientación. Su personalidad de originalísimo relieve es siempre inconfundible con ninguna otra, apesar de la fidelidad que conservó a las primeras iniciaciones recibidas en su juventud. Por otra parte Chenier, Leopardi, Hugo Fóscolo y Filinto, por no citar más que a sus poetas predilectos, – de algunos de los cuales publicó traducciones muy notables, en particular *El ciego, El joven enfermo* y *Los sepulcros*—le podían mostrar también la senda del neo paganismo literario que Cabanyes fué el primero en seguir en España, pero él no quiso jamás prestar culto a divinidades extranjeras, porque nunca, ni aún en la poesía, sacrificó el arquetipo insustituible del alma nacional. Cuando encontró un Chenier español se afilió resueltamente a su escuela y trató de llenar el vacío que su muerte había dejado. De ahí su predilección y su entusiasmo por Cabanyes. Nada, con todo, más opuesto a la corrección seca y austera y a la sobria trama horaciana del vate vilanovés, que la inspiración tumultuosa y desbordada de Menéndez, especialmente en sus poesías amorosas, donde se revuelve contra su pasión como Hércules al sentir en sus carnes la fatal túnica de Neso que abrasaba sus entrañas.

Sólo unas veinte poesías originales creyó Menéndez dignas de ser conservadas en la última edición de sus obras rítmicas De esta producción, una docena al menos, pertenecen al género amoroso, y por ellas sintió su autor, en particular por las dedicadas a Lidia, una predilección que nunca trató de disimularme. Algunas, muy hermosas y sentidas, que mi llorado amigo me había recitado con honda emoción en el seno de la intimidad quedaron para siempre inéditas...

En las primeras poesías amorosas todavía se veía al joven inexperto en expresar los sentimientos del corazón humano. Como dijo muy bien el gran humanista don Miguel Antonio Caro, cuya pérdida llorarán siempre las letras hispano-americanas,—y al calificarlas así me refiero a las diez y ocho Españas, que constituyen en los dos mundos el imperio espiritual de nuestra raza,—en aquellos versos compuestos en horas robadas a sus estudios, no acertaba el poeta a sacudir completamente de ellos el polvo del combate mental (1). La mezcla de platonismo, de alusiones clásicas y de pasión sentida, a trechos muy moderna y muy romántica, produce un desagradable efecto y les quita el aroma de sinceridad que en muchos pasajes respiran. Tal sucede con sus poesías *Epicaris* (2) (1874), *A Lidia* (marzo 1880), *Sus ojos* (abril 1880), *Remember* (agosto 1880). En cambio en *Diffugere nives* (abril 1881), *A Aglaya* (enero 1882), *Nueva primavera* (junio 1882), el poeta se despoja ya de sus reminiscencias eruditas, y deja hablar a su corazón ora con rugidos de titán, ora con quejidos de amargura, o de ternura inefable. Sólo es de lamentar que se abandone a su facilidad excesiva y a las redundancias de expresión; que no sepa reprimir, en una palabra, el volcán que en su pecho estalla hirviente y desbordado.

La excesiva facilidad con que brotaron esas sinceras improvisaciones poéticas y la falta de lima, para la cual Menéndez no tuvo jamás paciencia, ni tiempo, ni vocación—tanto en su producción poética, como en prosa—he aquí los únicos defectos de esos cantos que me aprendí de memoria en mi juventud, que me hicieron sentir hondamente, y a cuyo suave recuerdo no he sabido sustraerme en este momento, apesar de las excesivas proporciones que va tomando este trabajo. Críticos de ripios y cascotes, a lo Valbuena, incapaces de sentir la emoción estética, han tratado sin piedad los versos de Menéndez, y hasta quisieron despojarle de los sagrados laureles apolíneos que ciñeron su frente en su juventud. Creyeron falso y frío, retórico y clásico a lo Hermosilla, al autor de las dos soberbias epístolas a Horacio y a sus amigos de Santander, en donde se muestra el más alto y romántico poeta de la erudición, al autor de las dos sentidas elegias *A la Galerna y a la Muerte de un amigo*, el primogénito de los Marqueses de Aranda, que es el más sublime y magestuoso panegírico poético fúnebre que yo conozco, y que produce siempre en mí hondísima impresión, tal vez también, aparte de su alto valor, por haberle oído comentando con acentos de dolor y admiración, por el espíritu gentil de la madre de aquel malogrado joven, que llevaba en su frente el signo de la alta consagración de las almas escogidas. Con razón se revolvía Menéndez al hablar de las poesías del suave Arnao, contra esa casta de plumíferos, encarnizados perseguidores de ribetes y punticos gramaticales, entendimientos contrahechos y mal nacidos que con nombre de críticos tratan sólo de demostrar su impotencia (1). A ellos con plena justicia, podría aplicárseles aquella profunda máxima oriental: cuando cae una mancha en una rica alfombra de Estambul, el necio la señala con el dedo, el sabio la oculta con su manto.

No añadiría ahora una palabra más acerca de las poesías de Menéndez Pelayo, apesar de lo mucho que me queda por decir, si este asunto no me evocara el imborrable recuerdo de uno de los sentimientos más hondos de mi corazón, y no me trajera una nueva prueba del amor y gratitud que profesó siempre a sus maestros. ¡Con qué noble satisfacción puedo enlazar aquí los tres nombres de Menéndez Pelayo, de Milá y Fontanals y de mi Padre, ligados a tantas y tan dulces memorias de mis estudios, de mis afectos y de mi hogar!

Unido, tanto por los vínculos de la enseñanza como por los literarios, está mi añorado condiscípulo al nombre del *Gayter del Llobregat* de quien tradujo dos composiciones, las únicas de nuestra poesía catalana contemporánea que han merecido de él esta distinción: *Mos cantars* y la *Oda a Barcelona* (2) Más que un tributo a su mérito yo creo ver en ello una prueba de su gratitud generosa hacia su antiguo maestro de Historia Universal, cual si quisiera mezclar así, en su vida literaria como en su corazón, el recuerdo de sus dos más queridos profesores de esta Universidad: Milá y Fontanals y Rubió y Ors. En el prólogo a la última edición de sus poesías catalanas ensalzó los títulos de gloria que más apreciaba mi Padre, es a saber: el de restaurador *intencional* de nuestras letras y el de ennoblecedor de una poesía y de una lengua, que *abjurando de sus gloriosas tradiciones se empeñaba en reducirse voluntariamente a la categoría de dialecto*, y sólo Dios sabe con cuanta emoción hoy le agradezco su delicado tributo de justicia a aquel viejo venerable, que formó mi corazón, *de alma tan pura, fresca y joven como si nunca se hubiese estrellado en él las olas de la vida, al delicado poeta en cuyos vergeles sólo han cantado los tres ruiseñores de la Fe, de la Patria y del Amor.* (3)

---

(1) Oigamos al poeta vilanovés en dicha poesía, también una de las mejores.

Gala y beldad y juventud y copia
De frutos varios ufanosa estenta
Natura, y hombres, brutos
Inanimados troncos
Rudos peñascos y ligeras auras
De la gran madre la facundia sienten.

Preludios de mi lira (s. a.) Barcelona. Imprenta de A. Bergnes y Comp.ª 1834 página 43.

Compárese ahora en Menéndez el siguiente pasaje de la hermosa descripción de la primavera en *Diffugere nives*

La eterna desposada
Cede al blando alentar que hinche y entreabre
Los poros mil de su robusta entraña,
Y hombres, plantas y brutos
Y hasta el metal y hasta la piedra sienten
Su vida duplicarse
Con el olear de la existencia nueva

(1) *Repertorio colombiano.* Año VI 1883), pág. 317 y s El artículo de don Miguel A. Caro, lleva el título *Poesías de Menéndez y Pelayo.*

(2) No se ha de confundir esta poesía a *Epicaris*, que aparece fechada en Santander, en 1874, escrita en cuartetas endecasílabicas, con la sáfica, titulada *Anyoransa*, dedicada también a Epicaris, de que hemos hablado tan largamente, y que fué compuesta en Barcelona en 1873.

(1) *Soñar despierto* Poesías varias por don Antonio Arnao de la Real Academia Española Con un prólogo de don Marcelino Menéndez y Pelayo. Madrid, 1891, pág. 7.

(2) *Estudios poéticos*, por M. Menéndez y Pelayo. 1878, pág 167 y 171.

(3) *Lo Gayter del Llobregat.* Poesies de don Joaquín Rubió y Ors .. Ab un prolech de don Marcelí Menéndez y Pelayo. Edició poliglota. Volum segón, 1841-1858. Barcelona, Estampa de Jaume Jepús y Roviralta, 1889. Pág. 23.

El millor **Cafè** és el torrefacte de **La estrella**.—Carme (Davant de Betlem).

Un discurs den Cambó

Definicions catalanistes-Els radicalismes

En honor del senyor En Ll. Ferrer Vidal, actual diputat per Barcelona, i que havía cedit patriòticament a En Cambó la representació a Corts de Castelltersol en l'anterior legislatura, es celebrà a Castelltersol el diumenge passat un acte solemne, utilitzat per En Cambó per declarar a sos electors en forma admirablement precisa i de perfecta nedeuesa política la intimitat de son esperit, les nobles característiques de son temperament assaonadíssim, veritable creador de moviments socials.

Heusaquí alguns paragrafs del discurs de l'il-lustre leader:

En la política i en els homes polítics hi han dues coses esencialment diferents. Una d'elles és l'ideal polític que un hom pregona i exposa i l'altra és el temperament polític que aquest home posa al servei de l'ideal. Jo vull parlar amb tota franquesa del meu ideal polític i del temperament personal meu, que poso al servei de l'ideal.

Ideal polític meu:

No és cap secret. Jo soc catalanista i no d'avui, sinó de tota la vida. En els records de la meva infantesa, els més llunyans, ja s'iniciaven amb actes, amb expressions, amb expansions del cor i del sentiment esencialment catalanistes. I cada dia que ha passat, amb la reflexió, han anat augmentant aquests sentiments catalanistes. Jo de petit sentía en somnis a Catalunya i després de gran, la he confessada i la estimo més.

Jo soc catalanista perquè estimo a Catalunya i perquè tenim una personalitat característica, perquè tenim un verb d'expressió que és la nostra llengua, tant esencial com la nostra ànima, de tal manera que'l dia que no poguem parlar català deixarem de tenir aquesta cultura característica del nostre poble; perquè tenim una historia comuna tots els catalans, de tal manera que, encara que estiguem separats per fronteres dels Estats, ens sentim tots germans, perquè per damunt de totes les incidencies hi ha quelcom que'ns uneix, malgrat totes les lluites polítiques i classes que'ns divideixen; perque jo estic convençut que cada grau de riquesa que aumenta Catalunya aumenta també la riquesa de tots els catalans; que l'aument de cultura catalana rega tots els camps catalans i enforteix totes les intel-ligencies catalanes i no's pot fer un progrés per un català que no ho sigui per a tot el nostre poble; un llibre que's publiqui és bé per a Catalunya, un engrandiment per a la nostra terra. (Grans aplaudiments.)...

Jo m'he preguntat moltes vegades perquè Deu o la Naturalesa ha produit aquesta diversitat de pobles damunt del planeta, de temperaments distints, i d'ànimes diverses. La resposta la he trobada mirant el curs de la historia, que a cada moment hi ha una de aquestes nacionalitats que per forta que sigui, en la extensió del planeta, hi ha un moment que la seva ànima informa el seu esperit de l'Humanitat entera. El pensament, l'art, la legislació, etc., no són solament de aquests pobles, sinó que són patrimoni de tot el món. Si desapareix algún d'aqueixos pobles, resta impresa la seva petjada en la historia de l'Humanitat. Aixís veiem que's parla d'una Persia que no existeix, però tenim el seu art; d'una Grecia, que'ns deixà la seva literatura; d'un poble que'ns deixà la legislació, com el de Roma, i que'ns donà una ànima definitiva.

La missió de tots els pobles és que hi hagi un moment que porti la veu de la Humanitat i que al morir li dongui en testament la seva ànima. (Grans aplaudiments).

Jo sé que Catalunya encara no ha fet sentir sa paraula definitiva en la Humanitat, i Catalunya no pot ésser menys que tots els altres pobles de la Historia, que ja han cumplert aquesta missió. Hem de treballar perqué Catalunya digui aquesta sa paraula definitiva davant de la Humanitat.

Què pot ésser més satisfactori per a un home, el viure en un poble en el qual ja tot estigui fet i que còmodament se complaguin en contemplar els roigs resplandors de la posta del sol d'aquell poble, o bé el viure en un poble com el nostre en el qual tantes coses encara estàn en el seu período de formació i que tots hi podem portar la nostra acció i la nostra cooperació personal? Jo crec que això és lo més gloriós.

El senyor Cambó manifestà que les coses que's realitzen amb el nostre dolor i el nostre suor i sacrifici s'estimen més i són record ens acompanya en tots els dies de la nostra vida, i tots els catalans hem de voler tenir l'orgull i la gloria d'haver sigut nosaltres els que havem contribuit a la grandesa del moment històric de Catalunya.

I és per això — deia — que jo'm sento catalanista fins a lo més fondo de la meva ànima; jo si no fós catalanista, si no estimés per damunt de tot a Catalunya, si no li dediqués tot el meu amor i tota la meva activitat, jo no sería res, sería com un miserable habitant d'una casa feta per als altres i que altres també habitaríen després.

Als ideals hi ha diverses maneres de servir-los. Es mes, hi hà manera de servir-se dels ideals o de servir un als ideals.

N'hi ha que fan servir els ideals d'escambell i altres que ells serveixen d'escambell o de carreu als ideals. (Aplaudiments.) Hi hà en els ideals el ser racional o el ser reflexiu; el sentir-se monopolitzadors dels ideals en profit propi o en posar tota sa personalitat en honor dels ideals.

Les masses, desgraciadament, s'entreguen amb facilitat als homes, que donen notes de radicalismes. El conquistar per aquest procediment és senzillíssim. Les masses no han après, desgraciadament, que hi ha una manera molt fàcil de conquistar-les i és la de prometre'ls que totes les seves aspiracions es poden realitzar immediatament; és la de ensenyar-los un estel que és molt lluny i dir-los que'l poden tocar amb les mans. Les masses han sigut sempre un infant. I és per això que l'historia ens ensenya que'ls moments de més popularitat dels homes públics han coincidit amb els moments de més engany i de més farça. (Grans aplaudiments.)

Va estendre's en admirables disquisicions venint a dir que'ls que han posat tots els

seus serveis en pró d'un ideal, han arrostrat concientment moments d'impopularitat, convençuts de què després trobaràn la justificació de nobles intencions, i els que han posat tots els seus esforços en la propagació d'un ideal mai el veuen realitzat en la vida del seu poble; seràn altres els que arribaràn a veure-l'hi.

Aquests dos temperaments — va dir — són els que'ls homes poden aportar a la vida pública. En el temperament moltes vegades no hi hà mala fè, ja és un entusiasme, una passió, un pessimisme; hi ha homes de malhumor, vençuts en les lluites per la vida, que sempre somníen amb cataclismes i que enclouen totes les aspiracions en fer sortir entre las runes la redempció de la Humanitat.

Hi hà «frescals» que prometen lo que saben que no poden complir i aquests s'aferren constantment a la popularitat.

En el decurs de la meva actuació política m'he trobat moltes vegades en el dilema o de sacrificar la meva popularitat o de traicionar la meva conciencia, i no he dubtat gens, he sacrificat la meva popularitat. Moltes vegades he tingut en les meves mans el poder enganyar al poble de Catalunya prometent-li coses que no se li podíen donar, però no ho he fet perquè he comprès que tota la popularitat que pogués assolir amb això al dia següent se convertiría en una maledicció. Es per això que en els sacrificis que estic disposat a fer per Catalunya, estic disposat a arrostrar la impopularitat, però marcaré sempre el camí únic que cal seguir per a arribar a la seva salvació. (Grans aplaudiments.)

Aquest és el temperament que m'importa remarcar bé avui i és el de que jo serviré sempre a l'ideal catalanista i el serviré especial i concretament en l'actuació parlamentaria que s'acosta. Va a obrir-se el Parment i allí s'hi van a plantejar varis problemes, uns especials per als catalans i altres que afecten a tot Espanya.

Haveu vist que en el Missatge de la Corona, les declaracions que'l Govern posa en boca del Rei, no s'hi diu una sola paraula de les Mancomunitats, no s'hi diu si el Govern està disposat a despendre's de funcions propies per delegar-les a les Mancomunitats. Però jo vos asseguro que aquest buit que hi hà en el Missatge de la Corona nosaltres l'omplirem. (Grandiosa ovació. Visques a la Mancomunitat.)

Quan va caure el partit liberal i va pujar al poder el partit conservador, era imminent la disolució d'unes Corts que teníen el compromís de votar la llei de Mancomunitat i ens deixaren en la mateixa situació que en 1909 amb la llei d'Administració local, disolent-se aquelles Corts abans de cumplir el solemnial compromís contret amb Catalunya i la seva representació.

Anava ara a repetir-se el fet i al reunir-se la representació de Catalunya vàren creure que ja no podríem presentar-nos al davant del nostre poble, dient-li que tornaríem altra volta a les Corts a plantejar de nou el problema de les Mancomunitats, que ja dues vegades havíem abans plantejat. I li vàrem dir al Govern que si abans de la convocatoria de les Corts no publicava un Decret, en el qual, no sols se concedís la Mancomunitat, sinó que en ell hi hagués la promesa, per part del Govern, de dotar de sang viva aquesta Mancomunitat, de donar-li delegacions an aquesta Mancomunitat, nosaltres, an el nostre poble ja no li parlaríem més de Mancomunitat, perquè la Mancomunitat era molt poca cosa, per a un esforç tant gran com el que s'estava realitzant, sinó que li predicaríem una solució en la qual plantejaríem netament el federalisme dins d'Espanya. (Grans aplaudiments.)

I vingué aquest Decret i l'acceptàrem, no pel que'ns concedía, sinó pel que prometía; no per les facultats exclusives d'agrupar les quatre Diputacions catalanes i constituir-se en Mancomunitat, sinó per la promesa que implicava per part del Govern de descongestionar-se tota la vida política espanyola i delegar honradament als organismes locals nomenats per la voluntat del poble gran nombre d'aquestes funcions que'l Govern exercitava de nom i prostituía de fet. (Aplaudiments.)

De molts altres problemes se han d'ocupar les Corts vinents; d'ells, com veieu, n'hi hà que afecten a nosaltres els catalans, però també n'hi ha d'altres que afecten a tota Espanya, als quals hi hem d'aplicar el mateix temperament de que us he parlat.

La guerra del Marroc. Aquesta guerra ens té preocupats a tots i té fondament amargada a la opinió pública espanyola, perquè en l'acció d'Espanya al Marroc hi ha un actiu i un passiu. Hi ha un passiu real de sang i de diners que'ns costa. Es el moment de dirigir-se al Covern pera què expliqui i precisi aquest actiu que'ns ofereix l'acció d'Espanya al Marroc, perquè poguem apreciar si aquets sacrificis ens convenen, si no, perquè constituixen un despreci a l'opinió pública espanyola i una iniquitat. (Aplaudiments.)

Per damunt de tots els problemes se'n plantejarà un que és constituient dins de la política espanyola.

Hi hà un període en l'historia contemporania d'Espanya, el que comprèn des de la mort d'Alfons XII fins a les guerres colonials; període que alguns el citen com un període remarcable en la vida pública d'Espanya i que jo el considero com el període més vergonyós i abjecte, i és aquell període en què imperava en la política espanyola un Cànovas del Castillo, que deia que en un poble com el d'Espanya que havía de morir fatalment, no s'havíen de fer ferrocarrils ni carreteres; período en el qual els pressupostos migrats de l'Estat se saldaven amb 200 mil-lions de dèficit cada any.

Recordeu bé què és el que's va fer a Espanya des de 1885 a 1898; sols se va fer dormir al poble, prostituint-lo. La política descansava en el torn pacífic dels dos partits, i un i altre teníen un eixam d'empleats que menjaven quan manaven els seus i dejunaven en el temps d'oposició.

Amb les guerres colonials i amb la mort den Cànoves i En Sagasta, se produí un pèríode de descomposició de la política espanyola, que dormía, i que no's despertà amb les canonades de Cavite i de Santiago.

Però des d'allavors a Espanya s'ha creat riquesa i s'han tornat a fer obres públiques, ferrocarrils i ports, i això s'ha fet més perquè en aquesta política no hi ha hagut una força de partit prou considerable per a prescindir de les palpitacions de la opinió pública.

Ara, està plantejat el gran plet de 1898 i no s'ha plantejat fins que ha governat el partit conservador, que ha vist manifestat un gran esclat d'opinió; avui està plantejat el problema de què torni a consagrar-se un nou torn dels partits en el govern de la nació; d'aquests partits que creuen que de llurs actes de govern no n'han de donar compte més que a les corrúes de llurs satél-lits, o de que a Espanya aquesta participació circumstancialment anàrquica, de la opinió, se conver-

Fábrica Barcelonesa de Cel·luloide, Goma i Aposits

CENTRAL: **Fontanella, 20**

SUCURSAL: **Ronda de Sant Pere, 12**

FABRICA: Font honrada, 3

Jogueteria, Tocador i objectes de cel·luloide ■ Ortopedia, Higiene i articles de goma ■ Cotons, glasses, benes i sabons antisèptics.

Enviem catàlegs als compradors a l'engrós

TUSELL GERMANS - Barcelona

teixi en el Govern integral d'Espanya per el amodorrament de l'opinió pública. (Aplaudiments.)

En aquests moments la intervenció nostra és la més autoritzada, perquè nosaltres representem una cosa nova a Espanya. Coneixem partits que mantenen el Govern d'Espanya a base del concurs que dóna l'autoritat, però que no tenen opinió pública; partits que tenen masses d'opinió pública, però que aquestes masses les han aconseguit a base d'emborratxar-les.

Ni'ls primers poden fer un govern de opinió perquè no la tenen, i els segons tampoc poden fer-lo perquè a les masses borratxes se les porta a la lluita però no a l'exercici normal de la vida política. (Grans aplaudiments.)

Nosaltres som les úniques forces polítiques que existeixen, no avui, sinó que han existit a Espanya des que hi ha a Espanya règim constituit; que tenen unitat entusiàstica i que tenen fe. Nosaltres, al nostre poble, no li hem predicat aqueixes predicacions democràtiques de l'aiguardent espiritual; li hem dit, justament, el que se li podía dir.

I ens trobem capacitats per acceptar constitucions de govern en un organisme local com la Diputació Provincial de Barcelona que ha fet molt més del que havía promès. (Grans aplaudiments.)

. . . . . .

Si així us soc grat, voteu-me: 'si no'm voleu així, no'm voteu. Jo no transigeixo amb res que signifiqui una rectificació de la meva conciencia; una traició a mi mateix jo no l'acceptaría de ningú, jo no la faría. (Grandiosos aplaudiments, visques a En Cambó i a Catalunya.)

Biblioteca "Illes d'Or"

La més selecta de les Biblioteques literaries

1 pta. el volum

Les illes d'Or.—de F. Mistral (trad. María Antonia Salvà).
Vida al pas.—Per Joan Maragall.
Somnis.—per Guerau de Liost.

Se troben de venda a la Casa Luis Gili. Editor i llibrer, Clarís, 82, i a nostra Administració.

De la Premsa

Sábado de gloria

El encanto de las Vísperas

Che giovinezza nova, che lucidi giorni de gioia
per la cerula effusa chiarità de l'aprile
cantano le campane con onde e volate di suon
da la citta su' poggi lontanamente verdi!
(«Sabato Santo», Carducci)

En la víspera de las grandes solemnidades hemos hallado siempre mayores encantos que en la fiesta misma. ¿Quién no recuerda la infantil emoción de la víspera de la fiesta mayor de su pueblo? El inusitado limpiar y pintar las casas para abrir generosamente las puertas al forastero; el levantar los arcos de ramaje y admirar la gracia de la guirnalda de lentisco que cuelga del brazo del gañán encaramado en lo alto de la entena; el ondear de gallardetes y banderas; la cara radiante de las comadres al sompesar en el mercado los gallos de grandes crestas rojas destinados al sacrificio; la alegría de las muchachas recorriendo las tiendas para completar su atavío; los animados corros que forman los mozos en el entoldado... En la víspera de la fiesta todo invita a soñar y uno puede imaginarse algo fastuoso, que luego la realidad cuidará de destruír. Las vísperas son alegría porque son concreción de esperanza.

He aquí que este Sábado Santo, Sábado de Gloria, en que el repiqueteo alegre de las campanas nos anuncia la Pascua de Resurrección, se nos ha representado, este año, como jornada que encarna el actual momento catalán.

El actual momento catalán tiene todo el encanto de las vísperas; acabamos de asistir al acto solemne de dar estado de realidad a una aspiración hondamente sentida por los catalanes. Hemos creado, en una palabra, el órgano vital capaz de transformar la vida de Cataluña y lograr que las vagas aspiraciones de convertirla en una Bélgica, en un cantón suizo, en un principado de Baviera... en algo, en fin, que sea concreción de lo que para las gentes representan estos nombres prestigiosos, pueda ser una realidad.

En este Sábado de Gloria entonemos nuestro canto de esperanza; los árboles de abril están floridos, las nuevas hojas salen a la luz, los montes y los campos—que han trabajado largamente los hombres—prometen abundantes cosechas y el sonoro repiqueteo de las campanas, alegre como risa infantil, parece alejar todo maleficio:

«cacci il verno ed il freddo, cacci l'odio e l'accidis,
cacci tutte le forme de la discorte vital»

Campana de abril, campana de primavera: anuncia a los nuestros la Pascua de Resurrección; infúndeles confianza y voluntad, coraje y constancia.

Que la obra que vamos a emprender y la resurrección que se ha de operar, no la crean cosa sobrenatural y milagrosa y que, por lo tanto, nadie regatee su esfuerzo.

Callen los ambiciosos que andan estos días por las peñas y mesas de cafés, murmurando como comadres de vecindad. La crítica es fácil cosa y es fácil cosa destruir. Piensen que necesitamos honradas y viriles intervenciones.

Callen las almas ruines que todo lo reducen a fáciles operaciones aritméticas y que en la remuneración del trabajo no ven más que interesadas protecciones.

Y los que hablan de caciquismo por desconocer el alto valor -indispensable al triunfo de todo ideal—de las nobilísimas tiranías espirituales.

Y los impotentes que nos odian por nuestras innúmeras actividades, y escudados en una falsa idea de patria, anhelan cortarnos las alas.

Y los tontos que se llenan la boca hablando de la unidad de las grandes naciones y profetizando descuartizamientos y hecatombes. (Para esos se hace indispensable la creación inmediata de un «Tonticomio» para evitar futuros espectáculos lamentables.)

Todos esos enmudezcan, y el que no se sienta con fuerzas para ayudar a la gran obra, calle también, hasta tanto que la obra esté terminada y su influencia se haya dejado sentir.

Los caballeros del Graal Catalanista y las vestales que se han empeñado en guardar el fuego sagrado, consérvense en buena hora puros y sin mácula; sean intransigentes, irreductibles, fieros, pero .. con un gran respeto para la libertad del trabajo. Y no obliguen extemporaneamente a gritar: «¡Visca Catalunya!» a los que, en silencio, «la hacen vivir.»

No pedimos más que una tregua. A Cataluña le es indispensable una larga época de paz. Cuando la práctica haya demostrado la pretendida inutilidad de la nueva corporación, entonces tendrán derecho a gritar los impacientes—es decir, los que quisieran lograrlo todo de una vez, por arte de encantamiento—y los impotentes—o sea los que, incapaces de todo esfuerzo, ejercen, ante una taza de café, la facil profesión de crítico popular.

. . . . . .

Nos hallamos en pleno período de preparación, período que tiene todo el encanto de las vísperas. A un lado los organizadores y sus obreros estudian la forma de los arcos triunfales; al otro los incapaces de obrar contemplan el inusitado movimiento sonriendo o maldiciendo. El pueblo sospecha vagamente que se está haciendo algo en su

La grippe

El resfriado es siempre el origen, el punto de partida obligado a toda grippe o dengue, esta calamidad de los meses frios, que tantas víctimas causa por sus desastrosas consecuencias. El resfriado exalta extraordinariamente la virulencia del microbio de la grippe, que vive normalmente en las vías respiratorias. Curar un resfriado es cerrar la puerta a la grippe; es el unico medio que tenemos a mano para evitar la grippe. Tomados al iniciarse el resfriado los Pellets, siempre lo curan en 24 horas, por más fuerte que sea la irritación e inflamación de las mucosas, y sin necesidad de hacer cama. Probar otros tratamientos es gastar inútilmente tiempo y dinero. A las primeras tomas se notará alivio, cesará el estornudeo, la destilación mucosa, el lagrimeo, se corregirá el estado febril y la postración; no seguirá adelante el resfriado, y dentro de las 24 horas estará curado. Hay imitaciones. Exigid Pellets del doctor Mackenzy, Caja, pesetas 1,50 en todas las farmacias.

provecho, pero... se abstiene. Esta fiesta no es como las otras y el pueblo no puede comprenderla.

No hay oradores desgañitándose en la plaza pública para pregonar las excelencias de su mercancía; ni suenan estrepitosas las músicas; ni las banderas multicolores ejercen de espejuelos para cazar alondras...

Se habla de un gran acontecimiento, y, no obstante, no se pregona a son de bombo y platillos, ni el carro de la farándula recorre la ciudad

Allá, en un rincón, unos hombres trabajan. Allá, en un rincón, un hombre dirige.

Sábado Santo El cielo es una inmensa amatista y la tierra una alfombra de suave verdor. Las campanas de abril, las campanas de primavera suenan a gloria.

Sábado Santo: víspera de la gran Resurrección.

Allá, en un rincón, unos hombres trabajan. Allá, en un rincón, un hombre dirige.

Nuestro poeta civil saluda al varon en unos dísticos a la manera antigua:

«Folles les gents se batien. Tú, calmós, en mig de la lluita [bastíes un temple
I'apedregaren. Les pedres mateixes, no fóren inútils»

Y el periodista, que ha consagrado su pluma al elogio de toda obra constructiva, ofrece a la consideración del «hombre que dirige» y a la de los espectadores, que lanzan sórdidas acusaciones de caciquismo y de tiranía, las palabras de Nietzsche:

«A medida que uno se abandona a los sucesos se aminora cada vez más Por esto los grandes políticos pueden convertirse en hombres totalmente vacíos, siendo antes ricos y sabios.»

Y bendice la fructífera tiranía del «hombre que dirige »

SANTIAGO VINARDELL

(De *El Día Gràfico.*)

Acaba de sortir

AUQUES I VENTALLS

per JOSEP CARNER

Preu: 5 pessetes

Dipòsit: Lluis Gili, Claris, 82

Gross-Barcelona

La gran Urbs Mediterrania del pervindre

II

Parcs i jardins

Al parlar en *La Veu* del primer de març de l'extensió que al nostre entendre devía tenir Gross-Barcelona, en la que consideràvem comprès el seu «Hanterland» natural, indicàvem ja com un dels punts més importants, en el projecte i organització de la Ciutat futura, lo referent als espais lliures, als boscos, parcs i jardins municipals o provincials.

Que Barcelona és una de les ciutats que presenta menys espais i llocs d'esbarjo a l'aire lliure, no tenim de dir-ho, perque, com publica «La Ciutat Jardí» en recent remitit, no arriben en total a 100 hectàries, amb l'agravant de que ni la vigèsima part està urbanitzada, ni és de fàcil accès al públic. Però, en fí, lo primer és tenir-los, i amb aital motiu és digna de tota simpatía i elogi la nostra Corporació municipal pel concurs obert fa pocs dies per a l'adquisició de terrenys destinats a parcs, jardins i camps de sport i joc per als infants, si bé s'hauría de completar com més endevant direm. Parlem primer de lo que hauría de tenir, lo que és precís preveure per al projecte de nostra gran urbs en aquest sentit.

En tres classes poden dividir-se aqueixos llocs: senzill esbargiment o passeig, sport i cultura general, convenint segons l'emplaçament i condicions del terreny, l'elegir l'una o l'altra d'aqueixes classes, aixís com també el combinar-les i juntarles en un sol espai, sempre que l'extensió del mateix ho permeti.

Fa falta a Barcelona—falta que's nota avui ja, però que'l dia de demà, dintre poc temps, se notarà molt més—l'existencia d'un «gran bosc» a plà terrer, o lo més plà possible, amb arbres escullits entre els naturals de Catalunya, albes, verns, pollancres, olms, plàtans (deixant-los crèixer no en forma de bola, sino natural), acacies, carolines, etc., urbanitzat com a bosc amb passeigs de cotxes, vianants i corriols, amb separacions per a bicicletes i cavalls de sella, i sobre tot amb gran profusió i abundancia d'aigua per tot arreu. Un bosc que emplaçat en el Plà del Llobregat, entre el riu i Càn Tunis, i el mar i Hospitalet, podría ser per a Barcelona lo que l'«Eilenriede» a Hannover; la «Dresdener Heide» a Dresde; el «Gruenevald», «Tiergarten», «Yungfernheide» o «Spandaner Forst» a Berlin; el «Koenigsforst» a Colonia, o lo que'l mateix «Bois de Boulogne» a París. Aquest bosc, ben projectat, podría tenir una serie de llacs i riuets que, al mateix temps que per al regadiu del mateix, serviríen d'esbarjo utilitzant-los per al lloguer de llanxes de rems o bots automòbils, podent-lo recòrrer en sa major extensió; obra general que combinant-la amb l'endegament del Llobregat i sanejament de tants terrenys incultes com hi hà cap a marina, beneficiaría la població en tots sentits, no essent difícil d'obtenir per ella el concurs del Govern, ja que fóra ben bé d'utilitat pública. I aquest gran bosc, amb son hipòdrom, restaurants, sala de festes, etc., podría acabar en un magnific passeig marí, palmeres, establiments municipals de banys, embarcaders i secció d'atraccions marines.

A més d'aquest, i encara amb major extensió, deuría projectar se un bosc natural, solament amb la rudimentaria urbanització de camins més indispensables per a poder-lo utilitzar, a l'altre costat del Tibidabo, amb els seus guardes i vigilants, lligat amb passeigs-carreteres transversals amb la de Sant Cugat i Les Planes.

Entre Pedralbes i Esplugues fóra el lloc indicat per excel-lencia per a un gran Parc de Sports, amb els seus camps de Polo i Golf, Fut-bol, Tennis, Equitació, Tir al blanc; tot voltat de jardins, amb els arbres que, sense ser naturals o selvatges a Catalunya, creixen i es desenrotllen bé en nostre clima, com són les palmeres, magnolies, cinamomos, acacies de flor, inclòs taronger, tots ells amb les corresponents variants i afins. No cal dir lo atraient del lloc aquest, sobretot en la Primavera, amb l'esplèndid Panorama que des d'aquells voltants se domina. Ademés, no hi hà dubte que tot això fóra una font d'ingrés per l'Ajuntament amb el lloguer de cada un dels camps i pistes esmentats, ja per hores, ja per temporades.

Paral-lelament en aqueixos, deuría ferse per l'estil en el Besós, Horta i Montanya de la Torra del Baró fins Sant Medí, si bé tenint sempre en compte les condicions natu-

AGUA MINERO : MEDICINAL NATURAL : PURGANTE

Recomendada por las Academias de Medicina de París y Barcelona, etc., etc. Diplomas y medallas de Oro

PURGANTE SIN RIVAL EN EL MUNDO

Combate eficazmente la constipación pertinaz del vientre, infartos crónicos del hígado y bazo, obstrucciones viscerales, desórdenes funcionales del estómago é intestinos, calenturas, depósitos biliosos, calenturas tifoideas, congestiones cerebrales, afecciones herpéticas, fiebre amarilla, escrófulas, obesidad (gordura); NO EXIGE REGIMEN NINGUNO.— Como garantía de legitimidad, exigir siempre en cada frasco la firma y rúbrica del **Dr. Llorach**, con el escudo encarnado y etiqueta amarilla. Desconfiar de imitaciones y substituciones.

VÉNDESE EN FARMACIAS, DROGUERÍAS Y DEPÓSITOS DE AGUAS MINERALES

Administración: Calle Cortes, 648 - BARCELONA

Nadie debe estar en su casa sin una botella de agua RUBINAT-LLORACH

rals del terreny, abundancia d'aigua, accidents, constitució, etcètera.

Ademés d'aquests que podríem dir-ne els grans Parcs, deuen arreglar-se en la ciutat mateixa una serie de jardins de major o menor extensió, amb son reservat per a «Kindergarten» cada un de ells, jardins que venen senyalats pels espais sense edificar que avui encara's troben a Barcelona, sense oblidar els botànics i d'alimentació zoològica de que parlarem un altre dia al tractar de les institucions de cultura.

Convé tenir present que anem a la qúa en tot lo que an això's refereix, essent tant fàcil, tan senzill passar a la davantera, en virtut de la esplèndida, incomparable situació de Barcelona, per poc partit que'n sapiguem treure. Vejam lo que tenen algunes de les ciutats alemanyes més conegudes.

HANNOVER.—Població d'uns 280 mil habitants, disposa, entre altres, del «Schloss Herrenhausen», jardí estil Versalles rodejant el Palau dels Ducs de Cumberland, amb una extensió d'uns 150.000 metres quadrats (15 hectàries); «Eilenriede», un dels boscos més hermosos d'Alemanya, propietat de l' Ajuntament, plantat de roures, pins i abets, de 658 hectàries d'extensió, amb vuit cafès-restaurants en diferents indrets; «Tiergarten», bosc de roures d'unes 90 hectàries adquirit en agost de 1903 també per l'Ajuntament, amb més de 150 cabirols i altres cèrvols en llibertat; «Mecklenheide», bosc d' abets de 168 hectàries.

ELBERFELD-BARMEN. — 35 000 habitants, és, sens dubte, una de les ciutats europees que de més espais disposa, ja que dintre la població i tocant a ella, té jardins i parcs a raó de 13 metres quadrats per habitant, ademés dels grans boscos naturals que la rodegen de propietat municipal en una extensió de més de 8 kilòmetres quadrats, com són «Königshöhe» «Friedenshöhe» «Friedenshain» i «Mirkerhain», amb llacs i canals per entremig, «Kühllenhahn», «Nutzenberg», etc. Tots eren, com hem dit, boscos naturals, en els que s'han construit camins, amples i estrets, viaranys, endigat l' aigua, arreglats amb ponts rústecs, i units tots amb una xarxa de tramvíes elèctrics de vía estreta amb les parts més apartades de la població. En els punts més sortints hi hà torres de guaita per als passejants, monuments senzills de fills il-lustres d'Elberfeld, bancs formats amb troncs d'arbres, i les corresponents cantines.

HAMBURG —Si bé és veritat que dintre de la població no són d'importancia els jardins que té, disposa de l'«Alster» exterior, aquest gran i hermós llac sens igual en cap altre ciutat, i que li serveix d'esbarjo com li podría servir un bosc de igual extensió; però, ademés, disposen els hamburgesos d' un bosc centenari, encara que fòra del perímetre de l'Estat, a una hora escassa del Centre d'Hamburg: el «Sachsenwald»! Es aquest com una mena de bosc sagrat, de 7.000 hectàries d'extensió, i plantat de alzines i roures centenaris, faigs i abets. Jo hi he estat algunes vegades a l'hivern, que fà l'efecte d'un bosc encantat. Fou el lloc predilecte den Bismark, essenthi enterrat en una capella exprofessa, amb la seva esposa i dos fills. En tot el «Sachsenwald», hi està avui dia prohibit fumar.

DRESDEN.—La veritable ciutat jardí alemanya disposa entre molts jardins, parcs i camps de Sport, de la «Dresdener Heide», d' unes 900 hectàries d'extensió, amb la peculiar urbanització alemanya, restaurants, tramvíes, etc.

LEIPZIG.—Segueix el patró de Dresden, amb els boscos de «Rosenthal» (part del qual és zoològic) i «Connewitz».

BERLIN.—Amb el «Tiergarten» (200 hectàries); «Jungfernheide» (800 hectàries), «Spandauer Stadtforst» (1.800 hectàries), amb els seus llacs, canals i vaporets que hi circulen: «Grünewald» (1 500 hectàries); «Potsdamer Forat»; «köllnische Heide», etc., tots tocant a la metròpoli i relligats amb tramvíes elèctrics per tots costats, i amb el consegüent luxe de cafès, hotels, camps de Sports i diversions de tota mena.

COLONIA.—500.000 habitants, té el «Stadtwal» (140 hectàries); «Königsforst» (1.900 hectàries) amb diferents restaurants, hotels per a estiuejar, camps de tir, etc.

I aixís podríem anar citant altres ciutats alemanyes i no alemanyes, qual proporcionalitat és igualment favorable.

Ara bé; això no ho han fet els Ajuntaments tots sols, nó; an aquests resultats s'hi ha arribat el concurs de Corporacions i Societats dedicades an aquests estudis, com veurem en el vinent article a base de lo fet a «Elberfeld» i a «Aachen» o «Aquisgrà»; i d'aquesta manera tenint això en compte, deduirem lo que a nostre entendre s'hauría de fer per anar preparant Gross-Barcelona.

JOSEP MALUQUER I NICOLAU

(De *La Veu de Catalunya*).

DRET CATALA

Obra nova

Qüestions Civils, estudiades segons nostre Dret per Lluís de Peguera, extractades per Francesc Maspons i Anglasell. Extracte de la doctrina civil de Peguera anotat amb la Jurisprudencia catalana.

C. Riba Bracons

Les Bucòliques de Virgili

Se troben de venda a la Llibrería d'Alvar Verdaguer i a la nostra Admisintració.

Preu: 2 pessetes

EMPRESA DE POMPES FÚNEBRES

LA EGIPCIA

SOCIETAT ANÒNIMA

La més important d'Espanya-20 sucursals amb telèfon-Central: Pelayo, 44, telèf. 1,113 ◆ **Economia. Veritat en els preus**

Important: **La Egipcia** es la única funeraria que posseeix Cambra de Desinfecció, no servint cap artefacte que no sia previament desinfectat.— NOTA: Acurat i ràpid servei tant a la Capital com a fòra.

AIGUES MINERALS NATURALS

de la

SOCIETAT ANÓNIMA

VICHY CATALÁN

Aigues hipertermals, de temperatura 60°, alcalines, bicarbonatat-sòdiques. Sense rival pel **reumatisme**, la **diabetes** les afeccions del **estómac, fetge, melsa.** Aquestes aigues, de reputació universal, no mes es venen embotellades i les botelles duen tots els distintius ab el nom de la **Societat Anònima Vichy Catalán.** Cridèm la atenció dels consumidors, molt particularment dels malalts, per tal que no es deixin sorpendre admitint com idèntiques a les nostres aigues d'altres **artificials** que s'ofereixen en aquest mercat amb noms de **fonts imaginaries** que no mes son marques de fábrica **i no fonts de origen.**

DE VENTA A TOTAS PARTS

Administració: RAMBLA de les FLORS - 18-ent.°

LA HISPANO SUIÇA

Fàbrica de Automóbils Espanyola

Obradors a Barcelona:
Carretera de Ribas, 279
(SAGRERA)
Telèfon 8.250

Telegrames i Telefonemes
Automòbiles - BARCELONA

Sucursal a França:
Levallois Perret
(PARIS)

Chassis de turisme de 12/15, 15/20, 30/40 y 45 HP. Els mes ràpits i els mes económics de essencia i neumátics.

Chassis per ómnibus i camions, 15/20 y 30/40 HP. Pera transport de passatgers, servei de col·legis i d'hotels i ambulancies sanitaries.

Per transports de 1 ½ i de 3 tonelades i servei de correus.

Grupes marins, de 6, 15 i 30 HP.

Per canots de recreu, transports de passatgers, serveis de práctics de ports salvament de náufregs i auxiliars de barco de pesca.

VIUDA DE

JOSEP RIBAS

MOBILIARIS DE LUXE
EN ESTILS CLÁSSICS I MODERNS

INTERIORS COMPLETS

SECCIÓ COMERCIAL
MOBILIARIS
EXTRAORDINARIAMENT BARATOS

METAL-LISTERÍA LÁMPARAS

OBJECTES D'ART

PARQUETS PLEGABLES (PATENTATS)

Despatx: Plaça de Catalunya, 7
Magatsèms i Obradors: Consell de Cent, núm. 327

Establiment Tipogràfic de J. VIVES - Carrer de Muntaner, 22 BARCELONA